

Centralna Komisja Egzaminacyjna

**MATERIAŁY POMOCNICZE
DLA KANDYDATÓW
NA EGZAMINATORÓW**

Warszawa, wrzesień 2006

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie

1. Ogólne założenia szkoleń kandydatów na egzaminatorów
2. Zalecana literatura

1. Sprawdzian i egzaminy w zreformowanym systemie edukacji

- 1.1. Ocenianie w zreformowanym systemie edukacji
 - 1.1.1. Założenia ogólne systemu oceniania i podstawy prawne
 - 1.1.2. Ocenianie wewnątrzszkolne
 - 1.1.3. Ocenianie zewnętrzne
- 1.2. System egzaminów zewnętrznych
 - 1.2.1. Egzaminy w strukturze zreformowanego szkolnictwa
 - 1.2.2. Rola i zadania CKE i OKE
 - 1.2.3. Rola egzaminatorów w systemie egzaminów zewnętrznych
 - 1.2.4. Informatory
 - 1.2.5. Egzaminy dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

2. Zadania na sprawdzianie i egzaminach

- 2.1. Standardy wymagań będące podstawą przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów
- 2.2. Rodzaje zadań egzaminacyjnych i ich charakterystyka

3. Zadania i obowiązki egzaminatora. Etyczne i moralne aspekty egzaminowania

- 3.1. Zadania i role egzaminatora wynikające z obowiązujących przepisów i procedur
- 3.2. Postawa i etyka egzaminatora

4. Słowniczek podstawowych terminów związanych z ocenianiem zewnętrznym

WPROWADZENIE

1. Ogólne założenia szkoleń kandydatów na egzaminatorów

Jedną z podstawowych cech systemu egzaminów zewnętrznych jest postawienie każdego ucznia w jednakowych warunkach egzaminowania. Każdy egzaminowany ma stworzone identyczne warunki egzaminu – zna wymagania egzaminacyjne, pracuje samodzielnie, rozwiązuje zadania zawarte w arkuszach egzaminacyjnych takich samych w całym kraju, przygotowanych przez pracowników komisji egzaminacyjnych.

W arkuszach egzaminacyjnych znajdują się zadania zamknięte, gdzie zdający wybiera jedną z podanych odpowiedzi – te zadania są sprawdzane automatycznie, czytnikiem komputerowym oraz zadania otwarte wymagające zredagowania przez zdającego samodzielnej odpowiedzi – te zadania wymagają precyzyjnego ocenienia przez dobrze przygotowanego nauczyciela – egzaminatora zewnętrznego.

Obiektywizm sprawdzania takich zadań może zostać osiągnięty, jeśli egzaminatorzy w całym kraju będą oceniali prace zdających według jednolicie stosowanych, udostępnionych im przez OKE precyzyjnych kryteriów oceniania zadań rozszerzonej odpowiedzi. Wymaga to właściwego przygotowania kandydatów na egzaminatorów jak i samych egzaminatorów.

Z powyższych względów **kandydaci na egzaminatorów muszą spełniać wymogi określone w art. 9c ust. 3 i 4 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty** (tekst jednolity: DzU z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami) – ust. 3 i 4 zostały wprowadzone Ustawą z dnia 27 czerwca 2003 r. *o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw* (DzU nr 137, poz. 1304), oraz **złożyć odpowiednie dokumenty** do właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej.

Szkolenia organizują okręgowe komisje egzaminacyjne. One też decydują o naborze, ustalają harmonogram zajęć oraz wpisują do ewidencji egzaminatorów OKE tych, którzy ukończyli szkolenie z wynikiem pozytywnym.

Na wszystkich szkoleniach, w całym kraju, mogą być realizowane **wyłącznie** programy szkoleń uwzględniające ramowe programy szkoleń zawarte w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 marca 2004r. *w sprawie ramowego programu szkolenia kandydatów na egzaminatorów, sposobu prowadzenia ewidencji egzaminatorów oraz trybu wpisywania i skreślania egzaminatorów z ewidencji* (DzU z 2004 r. nr 47, poz. 452 i z 2006 r. nr 52 poz. 382).

Ze względu na zróżnicowaną specyfikę sprawdzianu i poszczególnych egzaminów (sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej, egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej, egzaminu maturalnego z poszczególnych przedmiotów oraz egzaminu zawodowego) dla każdego typu egzaminu opracowany został inny program, jednak każdy z nich zawiera pewne elementy wspólne dla wszystkich programów. Ramowe programy szkoleń zatwierdza minister właściwy ds. oświaty i wychowania i ogłasza je w formie rozporządzenia.

Celem szkoleń jest przygotowanie kandydatów do wykonywania zadań egzaminatora, a w szczególności:

- rozwinięcie u uczestników umiejętności trafnego, rzetelnego i obiektywnego sprawdzania, punktowania i oceniania zadań otwartych przy zastosowaniu ustalonych kryteriów oceniania i przyjętych schematów punktowania,
- nabycie umiejętności punktowania zadań otwartych porównywalnego z wynikami ustalonymi przez innych egzaminatorów w kraju (w granicach dopuszczalnej rozbieżności),
- nabycie umiejętności sprawdzania i oceniania zadań we współpracy z kierownikiem zespołu egzaminatorów,
- kształtowanie współodpowiedzialności za egzamin.

W wyniku szkolenia kandydatów na egzaminatorów powinno nastąpić:

- doprowadzenie do sytuacji, w której różnice w uzyskanej przez poszczególnych zdających liczbie punktów odzwierciedlają różnice w nabytych przez nich umiejętnościach, a nie wynikają z dowolnego lub nieprecyzyjnego stosowania przez egzaminatorów kryteriów i schematów punktowania;
- umożliwienie porównywania wyników egzaminacyjnych, wynikającego z faktu, że prace egzaminacyjne zdających oceniane są z zachowaniem identycznych procedur, mimo że sprawdzanie jest dokonywane przez różnych egzaminatorów;
- zwiększenie rzetelności pomiaru tej części egzaminu, w której sprawdzanie prowadzone jest za pomocą zadań otwartych;
- doprowadzenie do porównywalności metodologicznej i formalnej przygotowywanych w szkołach zestawów tematów i zadań egzaminacyjnych do części ustnej egzaminu maturalnego oraz stosowania tych samych kryteriów zaliczeń w tej części egzaminu.

Aby osiągnąć założone cele od kandydata na egzaminatora oczekuje się udziału w szkoleniu w celu:

- rozwinięcia umiejętności sprawdzania i oceniania zadań otwartych według ustalonych kryteriów,
- zdobycia umiejętności oceniania prac egzaminacyjnych, zapewniającego wysoki obiektywizm i porównywalność wyników,
- nabycia umiejętności sprawdzania i oceniania zadań we współpracy z kierownikiem zespołu egzaminatorów,
- kształtowania poczucia współodpowiedzialności za jakość egzaminu.

Warunkami koniecznymi do osiągnięcia pozytywnego wyniku szkolenia są:

- obecność na wszystkich zajęciach,
- aktywny udział w szkoleniu,
- wykonanie i zaliczenie zadań praktycznych przewidzianych w programie szkolenia,
- zdanie egzaminu kończącego szkolenie.

Plany i ramowe programy szkoleń kandydatów na egzaminatorów

Ze względu na zróżnicowaną specyfikę sprawdzianu i poszczególnych egzaminów, czas trwania szkoleń kandydatów na egzaminatorów jest różny. Poniżej przedstawiamy ramowe programy szkoleń kandydatów na egzaminatorów sprawdzianu i poszczególnych egzaminów (opracowane na podstawie załączników do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 marca 2004r. w sprawie ramowego programu szkolenia kandydatów na egzaminatorów, sposobu prowadzenia ewidencji egzaminatorów oraz trybu wpisywania i skreślania egzaminatorów z ewidencji – DzU nr 47, poz. 452 i z 2006 r. nr 52 poz. 382).

1. Ramowy program szkolenia kandydatów na egzaminatorów w zakresie sprawdzianu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej

Lp.	Blok tematyczny	Liczba godzin szkolenia	
		Wykłady, konwersatoria	Ćwiczenia, warsztaty
1.	Sprawdzian w systemie oceniania i egzaminowania	2	-
2.	Zadania na sprawdzianie	1	2
3.	Sprawdzanie i ocenianie odpowiedzi do zadań otwartych	2	14
4.	Zadania i obowiązki egzaminatora. Etyczne i moralne aspekty egzaminowania	1	1
Egzamin ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania sprawdzianu		2	
Razem godzin		25	

2. Ramowy program szkolenia kandydatów na egzaminatorów w zakresie egzaminu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w gimnazjum w części obejmującej przedmioty humanistyczne

Lp.	Blok tematyczny	Liczba godzin szkolenia	
		Wykłady, konwersatoria	Ćwiczenia, warsztaty
1.	Egzamin w systemie oceniania i egzaminowania	2	-
2.	Zadania na egzaminie w części obejmującej przedmioty humanistyczne	1	2
3.	Sprawdzanie i ocenianie odpowiedzi do zadań otwartych	2	14
4.	Zadania i obowiązki egzaminatora. Etyczne i moralne aspekty egzaminowania	1	1
Egzamin ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania egzaminu w części obejmującej przedmioty humanistyczne			2
Razem godzin			25

3. Ramowy program szkolenia kandydatów na egzaminatorów w zakresie egzaminu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w gimnazjum w części obejmującej przedmioty matematyczno-przyrodnicze

Lp.	Blok tematyczny	Liczba godzin szkolenia	
		Wykłady, konwersatoria	Ćwiczenia, warsztaty
1.	Egzamin w systemie oceniania i egzaminowania	2	-
2.	Zadania na egzaminie w części obejmującej przedmioty matematyczno-przyrodnicze	1	2
3.	Sprawdzanie i ocenianie odpowiedzi do zadań otwartych	2	14
4.	Zadania i obowiązki egzaminatora. Etyczne i moralne aspekty egzaminowania	1	1
Egzamin ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania egzaminu w części obejmującej przedmioty matematyczno-przyrodnicze			2
Razem godzin			25

4. Ramowy program szkolenia kandydatów na egzaminatorów w zakresie egzaminu maturalnego przeprowadzanego z przedmiotów: matematyka, biologia, chemia, fizyka i astronomia, geografia, informatyka

Lp.	Blok tematyczny	Liczba godzin szkolenia	
		Wykłady, konwersatoria	Ćwiczenia, warsztaty
1.	Egzamin maturalny w systemie oceniania i egzaminowania	2	-
2.	Zadania na egzaminie maturalnym z przedmiotów: matematyka, biologia, chemia, fizyka i astronomia, geografia, informatyka	2	5
3.	Sprawdzanie i ocenianie odpowiedzi do zadań otwartych	1	9
4.	Zadania egzaminatora. Etyczne i moralne aspekty egzaminowania	1	1
Egzamin ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania egzaminu maturalnego z przedmiotów: matematyka, biologia, chemia, fizyka i astronomia, geografia, informatyka			4
Razem godzin			25

5. Ramowy program szkolenia kandydatów na egzaminatorów w zakresie egzaminu maturalnego przeprowadzanego z przedmiotów: historia, historia sztuki, historia muzyki, wiedza o społeczeństwie, wiedza o tańcu, język grecki i kultura antyczna, język łaciński i kultura antyczna

Lp.	Blok tematyczny	Liczba godzin szkolenia	
		Wykłady, konwersatoria	Ćwiczenia, warsztaty
1.	Egzamin maturalny w systemie oceniania i egzaminowania	2	-
2.	Zadania na egzaminie maturalnym z przedmiotów: historia, historia sztuki, historia muzyki, wiedza o społeczeństwie, wiedza o tańcu, język grecki i kultura antyczne, język łaciński i kultura antyczna	2	5
3.	Sprawdzanie i ocenianie odpowiedzi do zadań otwartych	2	13
4.	Zadania egzaminatora. Etyczne i moralne aspekty egzaminowania	1	1
Egzamin ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania egzaminu maturalnego z przedmiotów: historia, historia sztuki, historia muzyki, wiedza o społeczeństwie, wiedza o tańcu, język grecki i kultura antyczna, język łaciński i kultura antyczna			4
Razem			30

6. Ramowy program szkolenia kandydatów na egzaminatorów w zakresie egzaminu maturalnego przeprowadzanego z przedmiotów: język polski, język mniejszości narodowej lub etnicznej oraz język regionalny

Lp.	Blok tematyczny	Liczba godzin szkolenia	
		Wykłady, konwersatoria	Ćwiczenia, warsztaty
1.	Egzamin maturalny w systemie oceniania i egzaminowania	2	-
2.	Zadania na egzaminie maturalnym z przedmiotów: język polski, język mniejszości narodowej lub etnicznej oraz język regionalny	2	5
3.	Sprawdzanie i ocenianie odpowiedzi do zadań otwartych	2	10
4.	Konstruowanie tematów na część ustną egzaminu maturalnego	2	4
5.	Ocenianie w części ustnej egzaminu maturalnego	1	6
6.	Zadania egzaminatora. Etyczne i moralne aspekty egzaminowania	1	1
Egzamin ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania egzaminu maturalnego z przedmiotów: język polski, język mniejszości narodowej lub etnicznej oraz język regionalny			4
Razem			40

7. Ramowy program szkolenia kandydatów na egzaminatorów w zakresie egzaminu maturalnego przeprowadzanego z przedmiotu: język obcy nowożytny

Lp.	Blok tematyczny	Liczba godzin szkolenia	
		Wykłady, konwersatoria	Ćwiczenia, warsztaty
1.	Egzamin maturalny w systemie oceniania i egzaminowania	2	-
2.	Zadania na egzaminie	2	5
3.	Sprawdzanie i ocenianie odpowiedzi do zadań otwartych	2	10
4.	Ocenianie w części ustnej egzaminu maturalnego	1	6
5.	Zadania egzaminatora. Etyczne i moralne aspekty egzaminowania	1	1
Egzamin ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania egzaminu maturalnego z przedmiotu: język obcy nowożytny (język angielski, język francuski, język hiszpański, język niemiecki, język portugalski, język rosyjski, język słowacki, język szwedzki, język włoski)			4
Razem			34

8. Ramowy program szkolenia kandydatów na egzaminatorów w zakresie egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodach, w których kształcenie odbywa się w zasadniczych szkołach zawodowych i w szkołach policealnych kształcących w tych samych zawodach, w których kształcą zasadnicze szkoły zawodowe

Lp.	Blok tematyczny	Liczba godzin szkolenia	
		Wykłady, konwersatoria	Ćwiczenia, warsztaty
Część I			
1.	Egzamin w systemie oceniania i egzaminowania	2	-
2.	Zadania na egzaminie	2	2
3.	Sprawdzanie i ocenianie zadań egzaminacyjnych	1	5
4.	Zadania i obowiązki egzaminatora. Etyczne i moralne aspekty egzaminowania	1	1
Część II			
5.	Ocenianie wykonywania zadań egzaminacyjnych w etapie praktycznym	-	20
Egzamin ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania egzaminu (składający się z części teoretycznej i części praktycznej; część praktyczna jest przeprowadzana w grupach liczących nie więcej niż 6 osób)			6
Razem			40

9. Ramowy program szkolenia kandydatów na egzaminatorów w zakresie egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodach, w których kształcenie odbywa się w technikach, technikach uzupełniających oraz szkołach policealnych kształcących w zawodach innych niż zawody, w których kształcą zarówno zasadnicze szkoły zawodowe, jak i szkoły policealne.

lp.	Blok tematyczny	Wykłady, konwersatoria	Ćwiczenia, warsztaty
Część I			
1	Egzamin w systemie oceniania i egzaminowania.	2	-
2	Zadania na egzaminie	2	2
4	Zadania i obowiązki egzaminatora. Etyczne i moralne aspekty egzaminowania	1	1
Część II			
5	Sprawdzanie i ocenianie prac egzaminacyjnych	1	12
Egzamin ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania egzaminu (w tym 1 godzina przeznaczona jest na przeprowadzenie testu zaliczającego część I szkolenia)			4
Razem			25

2. Zalecana literatura

- Arends R. I., *Uczymy się nauczać*. Warszawa: WSiP 1998 (rozdział 7: Kontrola i ocena).
- Ciżkowicz, J., Ochenduszek K., *Pomiar sprawdzający wielostopniowy*, Warszawa: WSiP 1998.
- Encyklopedia pedagogiczna – hasło: *etyka zawodowa nauczyciela*
- Galloway Ch., *Psychologia uczenia się i nauczania*. t.2. Warszawa: PWN 1988.
- Goźlińska E., Koletyńska K., Sitko H., *O maturze prawie wszystko. Poradnik dla nauczycieli, wychowawców, dyrektorów szkół*. Wydawnictwa CODN, Warszawa 2005.
- Goźlińska E., Koletyńska K., Sitko H., *Zacznij od dziś. Egzamin zewnętrznego w pigułce. Poradnik dla nauczycieli, uczniów i rodziców*. WSiP 2003.
- Janowski A., *Poznawanie uczniów*. Warszawa: WSiP 1991 (rozdział VIII: Obserwacja).
- Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*. Ossolineum, 1982.
- Lisiecka Z., Stróżyński K., *Szansa na sukces egzaminacyjny*. Warszawa Wydawnictwo Szkolne PWN 2001.
- Niemierko B., *Między oceną szkolną a dydaktyką: bliżej dydaktyki*. Warszawa: WSiP 1999 (rozdz. 12: Kodeks etyczny oceniania szkolnego).
- Niemierko B., *Pomiar wyników kształcenia*. Warszawa: WSiP 1999.
- Niemierko B., *Ocenianie szkolne bez tajemnic*. Warszawa: WSiP 2002.
- *Ocenianie wewnątrzszkolne a egzamin zewnętrzny, materiały szkoleniowe dla nauczycieli*, Wydawnictwa CODN, Warszawa 2003.
- Stróżyński K., Giermakowski M., *Jak oceniać?* Jelenia Góra Wydawnictwo Nauczycielskie 1999.
- Szaleniec H., Szmigiel M. K., *Egzamin zewnętrzny. Podnoszenie kompetencji nauczycieli w zakresie oceniania zewnętrznego*. Kraków: Zamiat Korepetycji” 2001.
- Szaleniec H., *Jak komunikować wyniki egzaminów*. Warszawa. WSiP 2004.
- Szaleniec H., *Jak wykorzystywać wyniki egzaminów*. Warszawa. WSiP 2004.
- Tyszka T., *Psychologiczne pułapki oceniania i podejmowania decyzji*. Gdańsk 1999.
- Wojtyła K., *Elementarz etyczny*. Lublin 1999.
- *Ministerstwo Edukacji Narodowej o ocenianiu* (Biblioteczka Reformy), Warszawa, sierpień 1999.
- Zrealizowane w ramach projektu „Publikacja materiałów o egzaminach zewnętrznych dla uczniów” współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny (dostępne na stronie internetowej CKE w zakładce: projekty EFS – publikacje):
 - **Biuletyny maturalne dla uczniów** (*Egzamin ustny z języka polskiego, Egzamin ustny z języka obcego, Egzamin pisemny z języka obcego, Wiedza o społeczeństwie, Geografia, Biologia, Uczę się i - umiem! Stawianie celów. Co warto o tym wiedzieć?*)
 - **Broszury o egzaminie zawodowym dla uczniów zsz** (*Dlaczego i po co egzamin zawodowy, Egzamin zawodowy w pytaniach i odpowiedziach, Słowniczek – podstawowe pojęcia, Jak przygotować się do egzaminu, Za co i jak będziesz oceniany na egzaminie, Jak prezentować siebie i swoje wyroby*)
 - **Broszury o egzaminie zawodowym dla uczniów techników** (*Co warto wiedzieć o egzaminie zawodowym, Słowniczek - podstawowe pojęcia*)

1. SPRAWDZIAN I EGZAMINY W ZREFORMOWANYM SYSTEMIE EDUKACJI

1.1 Ocenianie w zreformowanym systemie edukacji

1.1.1 Założenia ogólne systemu oceniania i podstawy prawne

Jednym z obszarów reformy edukacji było wprowadzenie nowego, spójnego i bardziej zbiektywizowanego systemu oceniania.

W nowym systemie oceniania wyodrębnia się dwa nurty: ocenianie **wewnątrzszkolne** realizowane w szkołach i ocenianie **zewnętrzne** organizowane przez władze oświatowe. Taki system oceniania ma umożliwić weryfikowanie prób wprowadzania bardziej efektywnych sposobów wspomagania rozwoju uczniów i podnoszenia jakości pracy szkół.

Zasady oceniania wewnątrzszkolnego oraz system oceniania zewnętrznego ustanawiają następujące akty prawne:

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o *systemie oświaty* (tekst jednolity: DzU z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 marca 2004r. w *sprawie ramowego programu szkolenia kandydatów na egzaminatorów, sposobu prowadzenia ewidencji egzaminatorów oraz trybu wpisywania i skreślenia egzaminatorów z ewidencji* (DzU nr 47, poz.452 i z 2006 r. nr 52 poz. 382).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w *sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (DzU nr 51, poz. 458 oraz z 2003 r. nr 210, poz. 2041);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w *sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* (DzU nr 199, poz. 2046 z późniejszymi zmianami);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 2001 r. w *sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów* (DzU nr 92, poz. 1020 i z 2003 r. nr 90, poz. 846);
- Rozporządzenie z dnia 3 lutego 2003 r. w *sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzenia egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe* (DzU nr 49, poz. 411 i z 2005r. nr 66, poz. 580);
- Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 4 lutego 2005 r. w *sprawie nadania statutu Centralnej Komisji Egzaminacyjnej* (MP nr 4, poz. 249 z późniejszymi zmianami);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 lutego 1999 r. w *sprawie utworzenia okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz określenia ich zasięgu terytorialnego* (DzU nr 14, poz. 134 i nr 41, poz. 417);
- Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31marca 1999 r. w *sprawie nadania statutów okręgowym komisjom egzaminacyjnym* (MP nr 12, poz. 169 z późniejszymi zmianami).

1.1.2 Ocenianie wewnętrzne

Ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia, które odbywa się w ramach oceniania wewnątrzszkolnego, polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej i realizowanych w szkole programów nauczania uwzględniających tę podstawę. Szczegółowe zasady oceniania wewnątrzszkolnego określa statut szkoły z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia¹.

Ocenianie wewnątrzszkolne ma na celu:

- poinformowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i jego zachowaniu oraz o postępach w tym zakresie;
- pomoc uczniowi w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju;
- motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce i zachowaniu;
- dostarczenie rodzicom (prawnym opiekunom) i nauczycielom informacji o postępach, trudnościach w nauce, zachowaniu oraz specjalnych uzdolnieniach ucznia;
- umożliwienie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Ocenianie wewnątrzszkolne obejmuje:

- formułowanie przez nauczycieli wymagań edukacyjnych niezbędnych do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych;
- ustalanie kryteriów oceniania zachowania;
- ocenianie bieżące i ustalanie śródrocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz śródrocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania, według skali i w formach przyjętych w danej szkole;
- przeprowadzanie egzaminów klasyfikacyjnych;
- ustalanie rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania;
- ustalanie warunków i trybu uzyskania wyższych niż przewidywane rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania;
- ustalanie warunków i sposobu przekazywania rodzicom (prawnym opiekunom) informacji o postępach i trudnościach ucznia w nauce.

Ogólne zasady oceniania wewnątrzszkolnego określono w rozporządzeniu, lecz szczegółowe rozwiązania obowiązujące w danej szkole powinny być przedstawione w jej statucie. W szczególności należy określić:

- skalę i sposób formułowania ocen bieżących i śródrocznych ocen klasyfikacyjnych;
- skalę i tryb ustalania oraz sposób formułowania śródrocznej oceny zachowania;
- termin i formę informowania ucznia o przewidywanych dla niego ocenach klasyfikacyjnych;
- tryb odwoływania się od ustalonych ocen i formę sprawdzania zasadności odwołania (np. egzamin sprawdzający);
- terminy klasyfikacji śródrocznej, np. dwa semestry - jak dotychczas lub trzy trymestry itp. jednak nie mniej niż jeden termin w każdym roku szkolnym;
- tryb i formę egzaminów klasyfikacyjnych.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (DzU nr 199, poz. 2046 z późniejszymi zmianami)

1.1.3 Ocenianie zewnętrzne

Wszystkie szkoły mają obowiązek realizacji zadań edukacyjnych zapisanych w podstawie programowej kształcenia ogólnego, a szkoły prowadzące kształcenie zawodowe (lub profilowe) – także podstawy programowe kształcenia w zawodach (lub profilach), ale przy pełnej autonomii każdej szkoły różne są drogi i rezultaty realizacji tych zadań.

Ocenianie zewnętrzne pozwala na diagnozowanie poziomu osiągnięć edukacyjnych uczniów, monitorowanie poziomu nauczania i ocenę efektywności oddziaływań edukacyjnych szkoły, a także obiektywną i faktyczną porównywalność zaświadczeń i dyplomów bez względu na miejsce ich wystawienia. Pogłębiona analiza osiągnięć uczniów umożliwia otrzymanie informacji zwrotnej o jakości programów nauczania stosowanych w szkole.

Ustalone i zatwierdzone przez ministra właściwego ds. oświaty i wychowania standardy wymagań, będące podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów, mają bezpośredni wpływ na obiektywizację i ujednoczenie zewnętrznej oceny. Jednocześnie standardy te mają istotne znaczenie dla przeniesienia głównego zainteresowania oceny z wiadomości na umiejętności zdobyte w danym etapie kształcenia. Standardy wymagań powstały w wyniku szerokiej konsultacji w środowisku nauczycielskim i naukowym (i zawodowym), na podstawie wymienionych w podstawach programowych celów edukacyjnych, zadań szkoły, treści nauczania i osiągnięć uczniów.

Ocenianie zewnętrzne umiejscowione jest na zakończenie poszczególnych etapów kształcenia i obejmuje:

- **sprawdzian w szóstej klasie szkoły podstawowej** - zwany **sprawdzianem** – z poziomu opanowania umiejętności ponadprzedmiotowych określonych w standardach wymagań;
- **egzamin w trzeciej klasie gimnazjum** - zwany **egzaminem gimnazjalnym** – z umiejętności i wiadomości z zakresu przedmiotów humanistycznych oraz z zakresu przedmiotów matematyczno-przyrodniczych określonych w standardach wymagań;
- **egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe** - zwany **egzaminem zawodowym**, który jest formą oceny poziomu opanowania wiadomości i umiejętności z zakresu danego zawodu, określonych w standardach wymagań - składa się z etapu pisemnego i praktycznego;
- **egzamin maturalny** – będący formą oceny poziomu wykształcenia ogólnego sprawdzający wiadomości i umiejętności określone w standardach wymagań egzaminacyjnych - składa się z części ustnej i pisemnej.

1.2 System egzaminów zewnętrznych

1.2.1 Egzaminy w strukturze zreformowanego szkolnictwa

Sprawdzian w szóstej klasie szkoły podstawowej

W klasie szóstej szkoły podstawowej okręgowa komisja egzaminacyjna przeprowadza **sprawdzian** poziomu opanowania **umiejętności** określonych w standardach wymagań.

Sprawdzian jest **ponadprzedmiotowy** i sprawdza umiejętności w zakresie:

- czytania,
- pisania,
- rozumowania,
- korzystania z informacji,
- wykorzystywania wiedzy w praktyce.

Sprawdzian ma charakter **powszechny i obowiązkowy**. Spełnia funkcję diagnostyczną, a nie selekcyjną. Przystąpienie do sprawdzianu jest jednym z warunków ukończenia szkoły.

Propozycje zestawów (arkuszy) do przeprowadzania sprawdzianu przygotowują okręgowe komisje egzaminacyjne, a o tym, który zestaw będą rozwiązywać uczniowie decyduje Centralna Komisja Egzaminacyjna. Zestaw zadań egzaminacyjnych dla danego sprawdzianu jest jednakowy w całym kraju.

Sprawdzian odbywa się w macierzystej szkole uczniów, w kwietniu, w terminie ustalonym przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Przeprowadza go **szkolny zespół egzaminacyjny**, któremu przewodniczy przewodniczący szkolnego zespołu egzaminacyjnego. **Przewodniczącym jest dyrektor szkoły** (lub w zastępstwie, powołany przez dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej, inny nauczyciel zatrudniony w danej szkole).

SZKOLNY ZESPÓŁ EGZAMINACYJNY	Przewodniczący - dyrektor szkoły (lub powołany w zastępstwie przez dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej inny nauczyciel zatrudniony w danej szkole)
	Członkowie - nauczyciele powołani przez przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego

Spośród członków szkolnego zespołu egzaminacyjnego powołuje się **zespoły nadzorujące** przebieg sprawdzianu w poszczególnych salach:

ZESPOŁY NADZORUJĄCE	Przewodniczący - wyznaczony przez przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego
	Członkowie - powołani przez przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego - spośród członków zespołu egzaminacyjnego - co najmniej dwaj nauczyciele, z których przynajmniej jeden powinien być zatrudniony w innej szkole lub placówce

Prace uczniów (słuchaczy) sprawdzają powołani przez dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej egzaminatorzy **wpisani do ewidencji egzaminatorów**. Wynik sprawdzianu ustala dyrektor okręgowej komisji egzaminacyjnej na podstawie liczby punktów wystawionych przez egzaminatorów i jest on ostateczny. Wynik nie jest odnotowywany na świadectwie ukończenia szkoły. Każdy uczeń otrzymuje natomiast od okręgowej komisji egzaminacyjnej **zaświadczenie** o uzyskanych przez siebie szczegółowych wynikach sprawdzianu. Zaświadczenie to komisja okręgowa przekazuje do szkoły nie później niż na 7 dni przed zakończeniem zajęć dydaktyczno-wychowawczych, w przypadku uczniów przystępujących do sprawdzianu w dodatkowym terminie, do dnia 31 sierpnia danego roku. Zaświadczenie to dyrektor szkoły przekazuje zdającemu lub jego rodzicom (prawnym opiekunom).

Wszyscy szóstoklasiści, którzy przystąpili do sprawdzianu i otrzymali na świadectwie pozytywne oceny ze wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych, bez względu na liczbę punktów uzyskaną na sprawdzianie, mają zapewnione miejsce w gimnazjum w swoim rejonie.

Egzamin w trzeciej klasie gimnazjum

W trzeciej klasie gimnazjum komisja okręgowa przeprowadza egzamin zwany **egzaminem gimnazjalnym** obejmujący **umiejętności i wiadomości** określone w standardach wymagań egzaminacyjnych. Egzamin składa się z dwóch części:

- **część pierwsza** - obejmuje umiejętności i wiadomości **z zakresu przedmiotów humanistycznych**: języka polskiego, historii, wiedzy o społeczeństwie, sztuki (plastyki i muzyki) oraz uwzględnia ścieżki edukacyjne: filozoficzną, regionalną – dziedzictwo kulturowe w regionie, czytelniczą i medialną, europejską, kulturę polską na tle tradycji śródziemnomorskiej;
- **część druga** - obejmuje umiejętności i wiadomości **z zakresu przedmiotów matematyczno-przyrodniczych**: matematyki, biologii, geografii, chemii, fizyki i astronomii oraz uwzględnia ścieżki edukacyjne: filozoficzną, prozdrowotną, ekologiczną, czytelniczą i medialną, regionalną (dziedzictwo kulturowe w regionie), europejską, kulturę polską na tle tradycji śródziemnomorskiej, obronę cywilną.

Od roku szkolnego 2008/2009

- **część trzecia** – obejmuje wiadomości i umiejętności **z zakresu języka obcego nowożytnego**

Uczniowie (słuchacze) przystępują do części trzeciej egzaminu gimnazjalnego z zakresu tego języka obcego nowożytnego, którego uczą się jako przedmiotu obowiązkowego.

W przypadku gdy uczeń uczy się w szkole więcej niż jednego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego, jego rodzice (prawni opiekunowie) składają dyrektorowi szkoły pisemną deklarację o przystąpieniu ucznia do egzaminu gimnazjalnego z zakresu jednego z tych języków.

W przypadku gdy słuchacz uczy się w szkole więcej niż jednego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego, składa dyrektorowi szkoły pisemną deklarację o przystąpieniu do egzaminu gimnazjalnego z zakresu jednego z tych języków.

Deklarację o przystąpieniu do egzaminu gimnazjalnego z zakresu danego języka składa się nie później niż do dnia 20 września roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany egzamin gimnazjalny.

Egzamin jest **powszechny i obowiązkowy**. Przystąpienie do egzaminu gimnazjalnego jest jednym z warunków ukończenia gimnazjum. Wyniki egzaminu gimnazjalnego są brane pod uwagę podczas naboru przez szkoły ponadgimnazjalne.

Propozycje zestawów (arkuszy) do przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego przygotowują okręgowe komisje egzaminacyjne, a o tym, jaki zestaw będą rozwiązywać uczniowie decyduje Centralna Komisja Egzaminacyjna. Zestawy zadań egzaminacyjnych dla danej części egzaminu gimnazjalnego są jednakowe w całym kraju.

Egzamin gimnazjalny jest organizowany w macierzystej szkole ucznia i przeprowadzany jest w kwietniu - w terminie ustalonym przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej – każda część innego dnia - przez **szkolny zespół egzaminacyjny**, któremu przewodniczy przewodniczący szkolnego zespołu egzaminacyjnego. Przewodniczącym jest dyrektor szkoły (lub w zastępstwie, powołany przez dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej, inny nauczyciel zatrudniony w danej szkole).

SZKOLNY ZESPÓŁ EGZAMINACYJNY	Przewodniczący - dyrektor szkoły (lub powołany w zastępstwie przez dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej inny nauczyciel zatrudniony w danej szkole)
	Członkowie - nauczyciele powołani przez przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego

Spośród członków szkolnego zespołu egzaminacyjnego przewodniczący powołuje **zespoły nadzorujące** przebieg egzaminu w poszczególnych salach:

ZESPOŁY NADZORUJĄCE	Przewodniczący - wyznaczony przez przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego
	Członkowie - powołani przez przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego - spośród członków zespołu egzaminacyjnego - co najmniej dwaj nauczyciele, z których przynajmniej jeden powinien być zatrudniony w innej szkole lub placówce - w przypadku egzaminu gimnazjalnego nie mogą to być nauczyciele przedmiotów wchodzących w zakres danej części egzaminu

Prace uczniów (słuchaczy) sprawdzają powołani przez dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej **egzaminatorzy wpisani do ewidencji egzaminatorów**. Wynik egzaminu gimnazjalnego ustala dyrektor okręgowej komisji egzaminacyjnej na podstawie liczby punktów wystawionych przez egzaminatorów i jest on ostateczny.

Wynik egzaminu nie jest odnotowywany na świadectwie ukończenia gimnazjum. Każdy uczeń otrzymuje natomiast od okręgowej komisji egzaminacyjnej **zaświadczenie** o uzyskanych przez siebie szczegółowych wynikach egzaminu. Zaświadczenie to komisja okręgowa przekazuje do szkoły nie później niż na 7 dni przed zakończeniem zajęć dydaktyczno-wychowawczych, w przypadku uczniów przystępujących do egzaminu w dodatkowym terminie, do dnia 31 sierpnia danego roku. Zaświadczenie to dyrektor szkoły przekazuje zdającemu lub jego rodzicom (prawnym opiekunom).

Porównanie sprawdzianu z egzaminem gimnazjalnym

SPRAWDZIAN	EGZAMIN GIMNAZJALNY
Mają charakter powszechny i obowiązkowy	
Sprawdza poziom opanowania umiejętności ponadprzedmiotowych określonych w standardach wymagań	Sprawdza poziom opanowania umiejętności i wiadomości międzyprzedmiotowych , określonych w standardach wymagań: <ul style="list-style-type: none"> - w części pierwszej - z zakresu przedmiotów humanistycznych, - w części drugiej - z zakresu przedmiotów matematyczno – przyrodniczych - w części trzeciej – z zakresu języka obcego nowożytnego (od r. szk. 2008/2009)
Przeprowadzany jest w szóstej klasie szkoły podstawowej	Przeprowadzany jest w trzeciej klasie gimnazjum, każda część innego dnia
Przeprowadzany jest w kwietniu w terminie ustalonym przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej	
Czas trwania wynosi 60 minut może być przedłużony dla uczniów z dysfunkcjami o nie więcej niż 30 minut	Czas trwania każdej części wynosi 120 minut każda część może być przedłużona dla uczniów z dysfunkcjami o nie więcej niż 60 minut
Maksymalna liczba punktów możliwych do zdobycia wynosi 40	Maksymalna liczba punktów możliwych do zdobycia wynosi po 50 za każdą część egzaminu
Organizowane są w macierzystej szkole i przeprowadzane przez szkolny zespół egzaminacyjny	
Każdy uczeń otrzymuje od okręgowej komisji egzaminacyjnej zaświadczenie o uzyskanych przez siebie szczegółowych wynikach – wynik nie ma wpływu na ukończenie szkoły	
Wynik nie ma wpływu na rekrutację do gimnazjum w rejonie	Wynik ma wpływ na rekrutację do szkoły ponadgimnazjalnej

Egzamin maturalny

Egzamin maturalny przeprowadzany jest dla absolwentów ponadgimnazjalnych liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych, techników, uzupełniających liceów ogólnokształcących i techników uzupełniających. Przeprowadzany jest raz w ciągu roku szkolnego - w okresie od maja do lipca. Harmonogram przeprowadzania egzaminu ustala dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, nie później niż na 4 miesiące przed terminem egzaminu.

Z egzaminu maturalnego z danego przedmiotu mogą być zwolnieni laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych także wtedy, gdy przedmiot nie był objęty szkolnym planem nauczania danej szkoły. Wykaz olimpiad przedmiotowych dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej CKE, nie później niż na 2 lata przed terminem kolejnego egzaminu maturalnego.

Egzamin maturalny w roku szkolnym 2006/2007			
CZĘŚĆ USTNA oceniana w szkole, obejmuje przedmioty:		CZĘŚĆ PISEMNA oceniana przez egzaminatorów okręgowych komisji egzaminacyjnych, obejmuje przedmioty:	
obowiązkowe:	dodatkowe:	obowiązkowe zdawane na poziomie podstawowym albo rozszerzonym:	dodatkowe zdawane na poziomie rozszerzonym
<ul style="list-style-type: none"> • język polski - zdawany na jednym poziomie określonym w standardach • język obcy nowożytny zdawany na poziomie podstawowym albo rozszerzonym (absolwenci klas dwujęzycznych, którzy wybiorą jako obowiązkowy drugi język wykładowy - zdają go na jednym poziomie określonym w standardach) • język mniejszości narodowej (dla absolwentów szkół lub oddziałów z nauczaniem języka danej mniejszości) zdawany na jednym poziomie określonym w standardach 	<ul style="list-style-type: none"> • język obcy nowożytny – inny niż wybrany jako obowiązkowy – zdawany na poziomie rozszerzonym • język mniejszości etnicznej - zdawany na jednym poziomie określonym w standardach • język regionalny – kaszubski – zdawany na jednym poziomie określonym w standardach 	<ul style="list-style-type: none"> • język polski • język obcy nowożytny (ten sam, który został wybrany jako obowiązkowy w części ustnej) • jeden przedmiot wybrany spośród następujących: <ul style="list-style-type: none"> — biologia — chemia — fizyka i astronomia — geografia — historia — historia muzyki — historia sztuki — matematyka — wiedza o społeczeństwie — wiedza o tańcu • język mniejszości narodowej – dla absolwentów szkół lub oddziałów z nauczaniem języka danej mniejszości 	<ul style="list-style-type: none"> • jeden, dwa lub trzy przedmioty, inne niż wybrane jako obowiązkowe, wybrane spośród następujących: <ul style="list-style-type: none"> — biologia — chemia — fizyka i astronomia — geografia — historia — historia muzyki — historia sztuki — informatyka — język grecki i kultura antyczna — język łaciński i kultura antyczna — język mniejszości etnicznej — język obcy nowożytny (ten sam, który został wybrany jako dodatkowy w części ustnej) — język regionalny – kaszubski — matematyka — wiedza o społeczeństwie — wiedza o tańcu
Język obcy nowożytny można zdawać z następujących języków: angielski, francuski, hiszpański, niemiecki, portugalski, rosyjski, słowacki, szwedzki i włoski			

Egzamin maturalny w roku szkolnym 2007/2008

CZĘŚĆ USTNA oceniana w szkole, obejmuje przedmioty:		CZĘŚĆ PISEMNA oceniana przez egzaminatorów okręgowych komisji egzaminacyjnych, obejmuje przedmioty:	
obowiązkowe:	dodatkowe:	obowiązkowe zdawane na poziomie podstawowym albo rozszerzonym:	dodatkowe zdawane na poziomie rozszerzonym
<ul style="list-style-type: none"> • język polski - zdawany na jednym poziomie określonym w standardach • język obcy nowożytny zdawany na poziomie podstawowym albo rozszerzonym (absolwenci klas dwujęzycznych, którzy wybiorą jako obowiązkowy drugi język wykładowy - zdają go na jednym poziomie określonym w standardach) • język mniejszości narodowej (dla absolwentów szkół lub oddziałów z nauczaniem języka danej mniejszości) zdawany na jednym poziomie określonym w standardach 	<ul style="list-style-type: none"> • język obcy nowożytny – inny niż wybrany jako obowiązkowy – zdawany na poziomie rozszerzonym • język mniejszości etnicznej - zdawany na jednym poziomie określonym w standardach • język regionalny – kaszubski – zdawany na jednym poziomie określonym w standardach 	<ul style="list-style-type: none"> • język polski • język obcy nowożytny (ten sam, który został wybrany jako obowiązkowy w części ustnej) • jeden przedmiot wybrany spośród następujących: <ul style="list-style-type: none"> — biologia — chemia — fizyka i astronomia — geografia — historia — historia muzyki — historia sztuki — matematyka — wiedza o społeczeństwie — wiedza o tańcu • język mniejszości narodowej – dla absolwentów szkół lub oddziałów z nauczaniem języka danej mniejszości 	<ul style="list-style-type: none"> • jeden, dwa lub trzy przedmioty, inne niż wybrane jako obowiązkowe, wybrane spośród następujących: <ul style="list-style-type: none"> — biologia — chemia — fizyka i astronomia — geografia — historia — historia muzyki — historia sztuki — informatyka — język łaciński i kultura antyczna — język mniejszości etnicznej — język obcy nowożytny (ten sam, który został wybrany jako dodatkowy w części ustnej) — język regionalny – kaszubski — matematyka — wiedza o społeczeństwie — wiedza o tańcu
<p>Język obcy nowożytny można zdawać z następujących języków: angielski, francuski, hiszpański, niemiecki, rosyjski i włoski</p>			

Egzamin maturalny w roku szkolnym 2008/ 2009

CZĘŚĆ USTNA oceniana w szkole, obejmuje przedmioty:		CZĘŚĆ PISEMNA oceniana przez egzaminatorów okręgowych komisji egzaminacyjnych, obejmuje przedmioty:	
obowiązkowe:	dodatkowe:	obowiązkowe zdawane na poziomie podstawowym albo rozszerzonym:	dodatkowe zdawane na poziomie rozszerzonym
<ul style="list-style-type: none"> • język polski - zdawany na jednym poziomie określonym w standardach • język obcy nowożytny zdawany na poziomie podstawowym albo rozszerzonym (absolwenci klas dwujęzycznych, którzy wybiorą jako obowiązkowy drugi język wykładowy - zdają go na jednym poziomie określonym w standardach) • język mniejszości narodowej (dla absolwentów szkół lub oddziałów z nauczaniem języka danej mniejszości) - zdawany na jednym poziomie określonym w standardach 	<ul style="list-style-type: none"> • język obcy nowożytny – inny niż wybrany jako obowiązkowy – zdawany na poziomie rozszerzonym • język mniejszości etnicznej - zdawany na jednym poziomie określonym w standardach • język regionalny – kaszubski – zdawany na jednym poziomie określonym w standardach 	<ul style="list-style-type: none"> • język polski • język obcy nowożytny (ten sam, który został wybrany jako obowiązkowy w części ustnej) • matematyka • jeden przedmiot wybrany spośród następujących: <ul style="list-style-type: none"> — biologia — chemia — filozofia — fizyka i astronomia — geografia — historia — historia muzyki — historia sztuki — informatyka — język łaciński i kultura antyczna — wiedza o społeczeństwie — wiedza o tańcu • język mniejszości narodowej – dla absolwentów szkół lub oddziałów z nauczaniem języka danej mniejszości 	<ul style="list-style-type: none"> • jeden, dwa lub trzy, inne niż wybrane jako obowiązkowe, wybrane spośród następujących: <ul style="list-style-type: none"> — biologia — chemia — filozofia — fizyka i astronomia — geografia — historia — historia muzyki — historia sztuki — informatyka — język łaciński i kultura antyczna — język mniejszości etnicznej — język obcy nowożytny (ten sam, który został wybrany jako dodatkowy w części ustnej) — język regionalny – kaszubski — matematyka — wiedza o społeczeństwie — wiedza o tańcu
<p>Język obcy nowożytny można zdawać z następujących języków: angielski, francuski, hiszpański, niemiecki, rosyjski i włoski</p>			

Wyniki egzaminu ustnego i pisemnego wyrażone są w skali procentowej.

Zdający zdał egzamin maturalny, jeżeli w części ustnej i części pisemnej z każdego przedmiotu obowiązkowego otrzymał co najmniej 30% punktów możliwych do uzyskania z egzaminu z danego przedmiotu.

Zdający zdał egzamin maturalny, jeżeli z jednego przedmiotu obowiązkowego, w części ustnej albo części pisemnej, nie uzyskał 30% punktów, ale ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych w części ustnej i części pisemnej uzyskał średnią co najmniej 30% punktów. Przepis ten nie odnosi się do tej osoby, której egzamin z przedmiotu obowiązkowego w części ustnej lub części pisemnej został unieważniony, lub która nie przystąpiła do egzaminu z przedmiotu obowiązkowego w części ustnej lub części pisemnej.

Wyniki części ustnej z przedmiotów dodatkowych nie mają wpływu na zdanie części ustnej egzaminu maturalnego. Wyniki te odnotowuje się na świadectwie dojrzałości.

Wyniki uzyskane w części pisemnej egzaminu maturalnego z danego przedmiotu odnotowuje się na świadectwie dojrzałości ze wskazaniem poziomu egzaminu. W przypadku egzaminu maturalnego w części pisemnej na poziomie rozszerzonym z informatyki i języka obcego nowożytnego wyniki uzyskane w części pierwszej i części drugiej odnotowuje się łącznie.

W celu przeprowadzenia części ustnej i nadzorowania części pisemnej powołuje się **szkolny zespół egzaminacyjny**:

SZKOLNY ZESPÓŁ EGZAMINACYJNY	Przewodniczący szkolnego zespołu egzaminacyjnego - dyrektor szkoły (lub powołany w zastępstwie przez dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej inny nauczyciel zatrudniony w danej szkole)
	Zastępca przewodniczącego - powołany przez przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego - spośród nauczycieli zatrudnionych w danej szkole
	Członkowie - nauczyciele powołani przez przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego

W celu przeprowadzenia części ustnej egzaminu maturalnego powołuje się **przedmiotowe zespoły egzaminacyjne**:

PRZEDMIOTOWE ZESPOŁY EGZAMINACYJNE (ZESPOŁY PRZEDMIOTOWE) (2 osobowe)	Członkowie zespołu - powołani przez przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego - nauczyciele danego przedmiotu - może nim być nauczyciel akademicki posiadający przygotowanie z zakresu danego przedmiotu - co najmniej jedna osoba z zespołu jest zatrudniona w innej szkole lub placówce - w skład zespołu nie może wchodzić nauczyciel, który w ostatnim roku nauki prowadził zajęcia z danego przedmiotu ze zdającymi - przewodniczący zespołu przedmiotowego - jest egzaminatorem okręgowej komisji egzaminacyjnej wpisanym do ewidencji
--	---

Zorganizowanie i nadzorowanie **części pisemnej** egzaminu maturalnego **OKE** powierza przewodniczącemu szkolnego zespołu egzaminacyjnego, który powołuje **zespoły nadzorujące**:

ZESPÓŁ NADZORUJĄCY	<p>Członkowie zespołu</p> <ul style="list-style-type: none"> - powołani przez przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego w celu nadzorowania przebiegu egzaminu pisemnego w poszczególnych salach - min. 3 nauczycieli z tym, że przynajmniej jeden powinien być zatrudniony w innej szkole, lub placówce - nie mogą nimi być nauczyciele danego przedmiotu ani wychowawcy zdających - przewodniczący zespołu nadzorującego - wyznaczony przez przewodniczącego zespołu egzaminacyjnego
---------------------------	---

W celu sprawdzenia arkuszy egzaminacyjnych egzaminu maturalnego w części pisemnej dyrektor OKE powołuje egzaminatorów wpisanych do ewidencji egzaminatorów. Egzaminatorzy sprawdzający arkusze egzaminacyjne z danego przedmiotu tworzą **zespół egzaminatorów**.

ZESPÓŁ EGZAMINATORÓW	<p>Członkowie zespołu</p> <ul style="list-style-type: none"> - powołani przez dyrektora OKE z listy wpisanych do ewidencji egzaminatorów - nie więcej niż 20 egzaminatorów - przewodniczący zespołu egzaminatorów - wyznaczony spośród członków zespołu egzaminatorów przez dyrektora OKE
-----------------------------	--

Wyniki z poszczególnych przedmiotów egzaminu maturalnego w części pisemnej ustala komisja okręgowa na podstawie arkuszy egzaminacyjnych ocenionych przez egzaminatorów. **Wynik ten jest ostateczny.**

Absolwent, który zdał egzamin maturalny otrzymuje **świadectwo dojrzałości** wydane przez okręgową komisję egzaminacyjną. Zdający, który podwyższył wynik egzaminu bądź zdał egzamin z przedmiotów dodatkowych otrzymuje **aneks** do świadectwa dojrzałości wydany przez okręgową komisję egzaminacyjną.

Egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe – egzamin zawodowy

Egzamin zawodowy przeprowadzany od 2004 roku **zastąpił** dotychczasowy egzamin z nauki zawodu i egzamin z przygotowania zawodowego. Mogą do niego przystąpić, zgodnie z niżej przedstawionym harmonogramem, **absolwenci** następujących szkół **ponadgimnazjalnych**:

- zasadniczych szkół zawodowych
 - a. w zawodach dwuletnich – od 2004,
 - b. w zawodach trzyletnich – od 2005,
- techników – od 2006,
- techników uzupełniających – od 2007,
- szkół policealnych – od 2006-2008.

Egzamin zawodowy przeprowadzany jest w okresie **od czerwca do sierpnia**, w terminie ustalonym przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Przy czym dla absolwentów szkół, w których zajęcia dydaktyczno-wychowawcze kończą się w styczniu, egzamin zawodowy jest przeprowadzany w okresie **od stycznia do marca**, w terminie ustalonym przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

Termin egzaminu zawodowego ustala dyrektor CKE i ogłasza na stronie internetowej nie później niż na 4 miesiące przed terminem egzaminu. Harmonogram przeprowadzania etapu praktycznego egzaminu ustala dyrektor okręgowej komisji egzaminacyjnej i przekazuje go kierownikom ośrodków egzaminacyjnych.

Propozycje arkuszy i zadań egzaminacyjnych przygotowują okręgowe komisje egzaminacyjne, a o tym, jaki zestaw będą rozwiązywać zdający decyduje Centralna Komisja Egzaminacyjna.

Egzamin zawodowy składa się z dwóch etapów:

- etapu pisemnego złożonego z dwóch części,
- etapu praktycznego.

Wynik egzaminu zawodowego ustala i ogłasza okręgowa komisja egzaminacyjna i jest on ostateczny.

Laureaci i finaliści turniejów lub olimpiad tematycznych związanych z wybraną dziedziną wiedzy zawodowej są zwolnieni z etapu pisemnego egzaminu zawodowego na podstawie zaświadczenia stwierdzającego uzyskanie tytułu odpowiednio laureata lub finalisty. Zaświadczenie przedkłada się przewodniczącemu szkolnego zespołu nadzorującego.

Zwolnienie laureata lub finalisty turnieju lub olimpiady tematycznej z etapu pisemnego egzaminu zawodowego jest równoznaczne z uzyskaniem z części pierwszej i z części drugiej etapu pisemnego egzaminu zawodowego najwyższego wyniku.

Wykaz turniejów i olimpiad tematycznych dyrektor Komisji Centralnej podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej Komisji Centralnej, nie później niż w czerwcu roku poprzedzającego rok, w którym jest przeprowadzany egzamin zawodowy.

Absolwent, który zda egzamin zawodowy, otrzymuje **dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe** wydany przez okręgową komisję egzaminacyjną.

Na wniosek absolwenta, do dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe dołącza się **Europass - Suplement do Dyplomu Potwierdzającego Kwalifikacje Zawodowe**, sporządzony na podstawie opisu kwalifikacji absolwenta albo opisu zawodu, określonych w podstawie programowej kształcenia w danym zawodzie. Dokument ten określa zakres kompetencji osoby posiadającej dyplom zawodowy oraz ułatwia zrozumienie znaczenia dyplomu, opisuje umiejętności i uprawnienia posiadacza dyplomu, jest ściśle powiązany z zawodem (w danym kraju posiadacze określonego dyplomu otrzymują taki sam suplement), posiada taką

samą strukturę we wszystkich krajach Unii Europejskiej. Europass - Suplement do Dyplomu Potwierdzającego Kwalifikacje Zawodowe nie zastępuje oryginału dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, ani też nie uprawnia do formalnego uznania dyplomu przez instytucje w innych krajach, ale ułatwia posiadaczom poruszanie się po europejskim rynku pracy. Dyplomy i suplementy do dyplomów wydają okręgowe komisje egzaminacyjne.

Struktura i forma egzaminu zawodowego

ETAP PISEMNY		ETAP PRAKTYCZNY
<ul style="list-style-type: none"> - Przeprowadzany w formie testu - Składa się z dwóch części, podczas których zdający rozwiązuje zadania zamknięte wyboru wielokrotnego 		Zdający wykonuje zadanie egzaminacyjne sprawdzające praktyczne umiejętności z zakresu kwalifikacji w danym zawodzie
część 1	część 2	
Zadania egzaminacyjne sprawdzające wiadomości i umiejętności właściwe dla kwalifikacji w danym zawodzie	Zadania egzaminacyjne sprawdzające wiadomości i umiejętności związane z zatrudnieniem i działalnością gospodarczą	
Obie części trwają łącznie 120 minut		Czas trwania wynosi 180 – 240 minut (dla każdego zawodu dokładny czas określa informator)
Dla uczniów z dysfunkcjami czas trwania może być przedłużony nie więcej niż o 30 minut		
Organizowany w szkole, którą ukończył zdający		Organizowany w upoważnionej szkole, placówce albo u upoważnionego pracodawcy
Aby zdać egzamin i otrzymać dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe zdający musi uzyskać:		
w części 1 co najmniej 50% punktów możliwych do uzyskania	w części 2 co najmniej 30% punktów możliwych do uzyskania	co najmniej 75% punktów możliwych do uzyskania

1.2.2 Rola i zadania CKE i OKE

W celu merytorycznego i organizacyjnego przygotowania, a także realizacji zewnętrznego systemu oceniania powołana została Centralna Komisja Egzaminacyjna oraz 8 okręgowych komisji egzaminacyjnych (w: Gdańsku, Jaworznie, Krakowie, Łomży, Łodzi, Poznaniu, Warszawie i we Wrocławiu). Komisje te wspólnie opracowały podstawowe dokumenty stanowiące podstawę przeprowadzenia sprawdzianu i egzaminów.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Centralna Komisja Egzaminacyjna (CKE) z siedzibą w Warszawie została powołana na mocy art. 9a Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o *systemie oświaty* (tekst jednolity: DzU z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami).

CKE odpowiada za:

- opracowanie propozycji standardów wymagań będących podstawą przeprowadzenia sprawdzianów i egzaminów we współpracy w szczególności z zainteresowanymi ministrami, szkołami wyższymi, jednostkami badawczo-rozwojowymi, organizacjami pracodawców i samorządami zawodowymi;
- dokonywanie analizy wyników sprawdzianów i egzaminów oraz składanie ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania corocznych sprawozdań o poziomie osiągnięć uczniów na poszczególnych etapach kształcenia;
- przygotowanie i upowszechnianie programów doskonalenia nauczycieli w zakresie diagnozowania i oceniania;
- inspirowanie badań naukowych i innowacji w dziedzinie oceniania i egzaminowania,
- przygotowywanie pytań, zadań i testów oraz ustalanie zestawów do przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów;
- opracowywanie we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi, a w zakresie egzaminów zawodowych również z ministrami właściwymi dla zawodów, oraz ogłaszanie informatorów zawierających w szczególności opis zakresu sprawdzianu i egzaminów, przykładowe pytania, zadania i testy oraz kryteria ich oceniania;
- koordynowanie działalności okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz nadzorowanie ich prac związanych z opracowywaniem propozycji pytań, zadań i testów do sprawdzianu i egzaminów, a także nadzorowanie prac związanych z ich przeprowadzaniem, w tym ocenianiem przez okręgowe komisje egzaminacyjne prac egzaminacyjnych, w celu zapewnienia jednolitości i jakości działań wykonywanych przez okręgowe komisje egzaminacyjne porównywalności wyników sprawdzianu i egzaminów.

Okręgowe komisje egzaminacyjne

Okręgowe komisje egzaminacyjne (OKE) zostały utworzone na mocy rozporządzenia MEN z dnia 18 lutego 1999 r. w sprawie utworzenia okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz określenia ich zasięgu terytorialnego (DzU nr 14, poz. 134 z późniejszymi zmianami).

OKE odpowiadają za:

- przeprowadzanie sprawdzianów i egzaminów po poszczególnych etapach kształcenia;
- przygotowywanie, w porozumieniu z Centralną Komisją Egzaminacyjną, propozycji pytań, zadań i testów oraz ich zestawów do przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów;
- przygotowywanie, w porozumieniu z Centralną Komisją Egzaminacyjną, propozycji pytań, zadań i testów oraz kryteriów ich oceniania do informatorów;
- analizowanie wyników sprawdzianów i egzaminów oraz formułowanie wniosków;
- opracowywanie i przekazywanie sprawozdań z przeprowadzonych sprawdzianów i egzaminów dyrektorom szkół, organom prowadzącym szkoły, kuratorom oświaty i Centralnej Komisji Egzaminacyjnej;
- szkolenie kandydatów na egzaminatorów i egzaminatorów;
- współpracę z innymi okręgowymi komisjami oraz Centralną Komisją Egzaminacyjną;
- prowadzenie ewidencji egzaminatorów zamieszkujących na terenie objętym właściwością danej okręgowej komisji egzaminacyjnej;
- współpracę z kuratorami oświaty właściwymi ze względu na zasięg terytorialny komisji, w sprawach związanych z przeprowadzaniem sprawdzianu i egzaminów oraz doskonaleniem nauczycieli w zakresie diagnozowania, oceniania, egzaminowania i badania osiągnięć edukacyjnych uczniów.

Zasięg terytorialny OKE

- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna **w Gdańsku** obejmuje swym działaniem województwa kujawsko-pomorskie i pomorskie,
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna **w Jaworznie** – województwo śląskie,
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna **w Krakowie** – województwa lubelskie, małopolskie, podkarpackie,
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna **w Łomży** – województwa podlaskie i warmińsko-mazurskie,
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna **w Łodzi** – województwa łódzkie i świętokrzyskie,
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna **w Poznaniu** – województwa lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie,
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna **w Warszawie** – województwo mazowieckie,
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna **we Wrocławiu** – województwa dolnośląskie i opolskie.

1.2.3 Rola egzaminatorów w systemie egzaminów zewnętrznych

Egzaminatorami okręgowych komisji egzaminacyjnych mogą być osoby spełniające warunki określone w art. 9 ust. 3 i 4 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: DzU z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami) – ust. 3 i 4 zostały wprowadzone Ustawą z dnia 27 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (DzU Nr 137, poz. 1304). Artykuł 9c ustęp 3 i 4 mówią, że:

„ust.3. Do ewidencji egzaminatorów, z zastrzeżeniem ust. 4, może być wpisana osoba, która:

- 1) posiada kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela w szkole, z zakresu której jest przeprowadzany sprawdzian lub egzamin albo jest nauczycielem akademickim specjalizującym się w dziedzinie związanej z zajęciami edukacyjnymi wchodzącymi w zakres odpowiednio sprawdzianu lub egzaminu,
- 2) posiada, uzyskany w okresie 6 lat przed złożeniem wniosku o wpis do ewidencji, co najmniej trzyletni staż pracy dydaktycznej w szkole publicznej, szkole niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej, zakładzie kształcenia nauczycieli lub szkole wyższej, albo co najmniej trzyletni staż pracy na stanowisku wymagającym kwalifikacji pedagogicznych w placówce doskonalenia nauczycieli, urzędzie organu administracji rządowej, kuratorium oświaty, lub innej jednostce sprawującej nadzór pedagogiczny,
- 3) spełnia warunki określone w art. 10 ust. 5 pkt 2-4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, (czyli:
 - ma pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z praw publicznych,
 - nie toczy się przeciwko niej postępowanie karne lub dyscyplinarne, lub postępowanie o ubezwłasnowolnienie,
 - nie była karana za przestępstwo popełnione umyślnie);
- 4) ukończyła z wynikiem pozytywnym szkolenie dla kandydatów na egzaminatorów organizowane przez okręgową komisję egzaminacyjną, zakończone egzaminem ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania sprawdzianu i egzaminów.

ust 4. Do ewidencji egzaminatorów w zakresie przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe może również być wpisana osoba, która:

- 1) jest przedstawicielem pracodawcy lub organizacji pracodawców albo stowarzyszenia lub samorządu zawodowego,
- 2) posiada kwalifikacje wymagane od instruktora praktycznej nauki zawodu oraz uzyskany w okresie ostatnich 6 lat przed złożeniem wniosku o wpis do ewidencji, co najmniej trzyletni staż pracy w zawodzie, w którym przeprowadzany jest egzamin,
- 3) spełnia warunki określone w ust. 3 pkt 3 i 4.¹

Najważniejszą rolą egzaminatora jest ocenianie zgodnie z ustalonymi, jednolitymi w całym kraju kryteriami:

- zadań otwartych zamieszczonych w arkuszach egzaminacyjnych sprawdzianu oraz egzaminów,
- wypowiedzi ustnych zdających – podczas egzaminu maturalnego i zawodowego,
- zadań praktycznych i prac egzaminacyjnych – w przypadku egzaminu zawodowego.

¹ czyli spełnia warunki określone w art. 10 ust. 5 pkt 2-4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, (tj.: ma pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z praw publicznych, nie toczy się przeciwko niej postępowanie karne lub dyscyplinarne, lub postępowanie o ubezwłasnowolnienie, nie była karana za przestępstwo popełnione umyślnie), ukończyła z wynikiem pozytywnym szkolenie dla kandydatów na egzaminatorów organizowane przez okręgową komisję egzaminacyjną, zakończone egzaminem ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania sprawdzianu i egzaminów.

Ponadto, w zależności od rodzaju egzaminu, egzaminatorzy mogą pełnić różne role:

1. przewodniczącego zespołu egzaminatorów, powołanego w celu sprawdzenia:
 - a. arkuszy egzaminacyjnych sprawdzianu, odpowiedniej części egzaminu gimnazjalnego lub egzaminu maturalnego z danego przedmiotu,
 - b. prac egzaminacyjnych egzaminu zawodowego w zawodach kształconych w technicach, technicach uzupełniających i szkołach policealnych prowadzących kształcenie w zawodach innych niż zasadnicze szkoły zawodowe,
2. przewodniczącego lub członka zespołu egzaminacyjnego etapu praktycznego egzaminu zawodowego w zawodach kształconych w zasadniczych szkołach zawodowych oraz w szkołach policealnych kształcących w tych samych zawodach, w których kształcą zasadnicze szkoły zawodowe,
3. przewodniczącego zespołu nadzorującego etap praktyczny egzaminu zawodowego w zawodach kształconych w technicach, technicach uzupełniających i szkołach policealnych prowadzących kształcenie w zawodach innych niż zasadnicze szkoły zawodowe,
4. przewodniczącego przedmiotowego zespołu egzaminacyjnego podczas części ustnej egzaminu maturalnego.

Oczekuje się, że egzaminator będzie także:

1. znał i rozumiał cały proces egzaminacyjny,
2. wspierał okręgowe komisje egzaminacyjne w przepływie informacji o sprawdzianie i egzaminach,
3. pomagał koleżankom i kolegom nauczycielom w studiowaniu wymagań egzaminacyjnych opublikowanych w informatorach,
4. dzielił się swoimi doświadczeniami z koleżankami i kolegami, a także środowiskiem, w którym pracuje i mieszka.

1.2.4 Informatory

Są to publikacje przeznaczone dla szerokiego grona odbiorców, zainteresowanych podstawowymi wiadomościami na temat sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

Każdy informator opisuje jeden rodzaj egzaminu. Informator maturalny dotyczy jednego z przedmiotów maturalnych, a informator o egzaminie zawodowym jednego z zawodów.

Informator to szczegółowy opis wymagań egzaminacyjnych z zakresu:

- umiejętności ponadprzedmiotowych - w przypadku sprawdzianu,
- wiadomości i umiejętności międzyprzedmiotowych z zakresu przedmiotów humanistycznych oraz matematyczno-przyrodniczych - w przypadku egzaminu gimnazjalnego,
- danego przedmiotu egzaminacyjnego - w przypadku egzaminu maturalnego,
- etapu pisemnego i praktycznego dla danego zawodu - w przypadku egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

Informatory zawierają ponadto dokładny opis celów oceniania, strukturę i formę sprawdzianu bądź egzaminu, przykładowe pytania, zadania i testy oraz kryteria oceniania.

Informatory mają dostarczać czytelnej i dostępnej dla wszystkich zainteresowanych informacji o tym, co i jak będzie oceniane na sprawdzianie bądź egzaminie. Ich zadaniem jest zapewnienie równych szans wszystkim egzaminowanym, poprzez przełożenie na język praktyki egzaminacyjnej i język ucznia założeń i wytycznych zawartych w standardach wymagań egzaminacyjnych.

Centralna Komisja Egzaminacyjna we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi opracowuje Informatory i ogłasza je w następujących terminach:

- **do 31 sierpnia roku poprzedzającego rok szkolny**, w którym przeprowadzany jest sprawdzian bądź egzamin gimnazjalny - informator o sprawdzianie i informator o egzaminie gimnazjalnym,
- **do 1 września roku szkolnego poprzedzającego rok szkolny**, w którym odbywa się egzamin - informatory o egzaminie maturalnym dla danego przedmiotu,
- **do 1 września roku poprzedzającego rok**, w którym przeprowadzany jest egzamin zawodowy - informatory o egzaminie zawodowym dla danego zawodu.

Informatory zostały opracowane również w wersjach uwzględniających specjalne potrzeby edukacyjne uczniów.

1.2.5 Egzaminy dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Zmiany wprowadzane do polskiego systemu edukacji spowodowały konieczność dostosowania wymagań egzaminacyjnych i warunków przeprowadzania egzaminów dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Działający przy MEN Zespół ds. reformy systemu kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wyjaśnia, że: „przez specjalne potrzeby edukacyjne rozumie się potrzeby, które w procesie rozwoju dzieci i młodzieży wynikają z ich niepełnosprawności lub powstałe z innych przyczyn trudności w uczeniu się” (Reforma Systemu Kształcenia... 1998). Wśród uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wyróżniono:

- uczniów niewidomych,
- uczniów słabo widzących,
- uczniów niesłyszących,
- uczniów słabo słyszących,
- uczniów z trudnościami w uczeniu się (upośledzeni w stopniu lekkim),
- uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją rozwojową),
- uczniów z niepełnosprawnością ruchową,
- uczniów z przewlekłymi chorobami somatycznymi,
- uczniów z mózgowym porażeniem dziecięcym.

Uczniowie ci wymagają różnych „form specjalnego wsparcia, w tym technicznego, psychospołecznego i edukacyjnego, czyli dostosowania form, środków i metod pracy na miarę indywidualnych potrzeb w procesie edukacji” (Reforma Systemu Kształcenia... 1998).

Wobec powyższego opracowano odpowiednie dokumenty, w tym m.in.:

- akty prawne,
- standardy wymagań egzaminacyjnych,
- informatory,
- procedury dostosowania warunków i form przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów dla uczniów z dysfunkcjami.

Za dostosowanie warunków przeprowadzania sprawdzianu bądź egzaminu w danej szkole lub placówce odpowiada przewodniczący szkolnego zespołu egzaminacyjnego czyli dyrektor szkoły. W przypadku egzaminu zawodowego za dostosowanie warunków w etapie pisemnym odpowiada przewodniczący szkolnego zespołu nadzorującego a w etapie praktycznym – kierownik ośrodka egzaminacyjnego.

Akty prawne regulujące sprawy kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Każde dziecko niepełnosprawne ma prawo do nauki, co zapewnia art. 70 Konstytucji RP, ustawa o systemie oświaty i inne akty prawne regulujące sprawy kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, które przedstawiamy poniżej:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (DzU nr 199, poz. 2046 z późniejszymi zmianami)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 27 lutego 2003 r. w sprawie organizacji kształcenia oraz warunków i form realizowania specjalnych działań opiekuńczo-wychowawczych w szkołach specjalnych zorganizowanych w zakładach opieki zdrowotnej i jednostkach pomocy społecznej (DzU nr 51, poz. 446)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (DzU nr 11, poz. 114)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 11 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (DzU z 2003 r. nr 5, poz. 46)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 2001 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (DzU nr 92, poz. 1020 i z 2003 r. nr 90, poz. 846)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2001 r. w sprawie orzekania o potrzebie kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, oraz szczegółowych zasad kierowania do kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania. (DzU nr 13, poz. 114 i z 2003 r. nr 23, poz. 192)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (DzU z 2005 r. nr 19, poz. 166)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (DzU z 2005 r. nr 19, poz. 167)

Standardy wymagań egzaminacyjnych dla zdających ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Standardy wymagań egzaminacyjnych, które są podstawą przeprowadzenia sprawdzianu i egzaminów zostały opracowane stosownie do potrzeb i możliwości uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, tj.:

- niewidomych i słabo widzących w zakresie sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego;
- niesłyszących i słabo słyszących w zakresie sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego oraz w zakresie egzaminu maturalnego z przedmiotów: j. polski, j. obcy nowożytny (j. angielski, j. niemiecki), historia, wiedza o społeczeństwie;

- z trudnościami w uczeniu się (upośledzonych w stopniu lekkim) - w zakresie sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego standardy wymagań są takie same jak dla uczniów z tzw. szkół masowych, ale w informatorach opisany został poziom wymagań tych standardów w pracy z uczniem upośledzonym w stopniu lekkim.

Wiadomości i umiejętności zapisane w standardzie wymagań egzaminacyjnych dla danego zawodu będą obowiązywały wszystkich absolwentów w takim samym stopniu, bez względu na niepełnosprawność ucznia.

Informatory dla zdających ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Informatory, będące jednym z podstawowych źródeł informacji o sprawdzianie i każdym egzaminie, zostały dostosowane dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W przypadku sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego podstawową wersję informatora uzupełniono o Aneks przeznaczony dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją rozwojową). Można tam znaleźć informacje o przyczynach, symptomach i diagnozowaniu dysleksji rozwojowej, przeczytać o sposobach dostosowania warunków egzaminacyjnych do odpowiednich typów trudności w uczeniu się, a także zapoznać się z przykładami punktowania samodzielnych odpowiedzi uczniów.

Spełniając zasadę jawności wymagań i kryteriów oceniania, a także wyrównywania szans uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mogą dowiedzieć się o sprawdzianie i egzaminie gimnazjalnym w przystępnej dla siebie formie, ponieważ zostały dla nich opracowane odrębne informatory.

Dla uczniów niesłyszących, którzy przystąpią do egzaminu maturalnego opracowano Informator zawierający te przedmioty, dla których opracowane zostały standardy wymagań egzaminacyjnych dla uczniów niesłyszących z j. polskiego, j. obcych nowożytnych (j. angielski, j. niemiecki), historii, wiedzy o społeczeństwie.

Procedury dostosowania warunków i form przeprowadzania sprawdzianu bądź odpowiednich egzaminów dla uczniów z dysfunkcjami

Nie wszyscy uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi potrzebują specjalnego wsparcia podczas sprawdzianu czy egzaminu. Dla tych, którzy go potrzebują okręgowe komisje egzaminacyjne we współpracy z Centralną Komisją Egzaminacyjną opracowały zbiór procedur do przeprowadzenia sprawdzianu w szóstej klasie szkoły podstawowej i odpowiednich egzaminów.

Zgodnie z rozporządzeniem uczniowie (słuchacze) ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się mają prawo przystąpić do sprawdzianu bądź egzaminu w warunkach i formie dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych, na podstawie opinii publicznej bądź niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej lub niepublicznej poradni specjalistycznej. Opinia poradni powinna być przez nią wydana nie później niż do końca września roku szkolnego, w którym odbywa się sprawdzian bądź odpowiedni egzamin, z tym że:

- w przypadku uczniów (słuchaczy) przystępujących do sprawdzianu - nie wcześniej niż po ukończeniu klasy III szkoły podstawowej;
- w przypadku uczniów (słuchaczy) przystępujących do egzaminu gimnazjalnego – nie wcześniej niż po ukończeniu szkoły podstawowej;
- w przypadku uczniów (słuchaczy) przystępujących do egzaminu maturalnego – nie wcześniej niż na 4 lata przed terminem egzaminu maturalnego;
- w przypadku uczniów (słuchaczy) przystępujących do egzaminu zawodowego – nie wcześniej niż na 2 lata przed terminem egzaminu zawodowego;

Opinię, rodzice (prawni opiekunowie) ucznia albo słuchacz przedkładają dyrektorowi szkoły, w terminie do dnia 15 października roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany sprawdzian lub egzamin.

W przypadku uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania dostosowanie warunków i formy przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminów do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia może nastąpić na podstawie tego orzeczenia.

Uczniowie (słuchacze) chorzy lub niesprawni czasowo, na podstawie zaświadczenia o stanie zdrowia, wydanego przez lekarza, mogą przystąpić do sprawdzianu albo egzaminu w warunkach i formie odpowiednich ze względu na ich stan zdrowia.

Na podstawie opinii lub orzeczenia wydanego przez poradnię uczeń przystępujący do sprawdzianu czy egzaminu może np. skorzystać z wydłużonego czasu (nie więcej jednak niż o 50% czasu regulaminowego, w przypadku egzaminu zawodowego nie więcej niż o 30 minut) oraz z dostosowań przewidzianych procedurami np.: dodatkowych urządzeń, pomocy nauczyciela wspierającego, dostosowanego zestawu zadań. Uczeń (słuchacz) lub absolwent, który jest chory albo niepełnosprawny, w czasie trwania sprawdzianu lub egzaminu może korzystać ze sprzętu medycznego i leków koniecznych ze względu na chorobę lub niepełnosprawność.

Szczegółowy opis dostosowania warunków egzaminacyjnych do możliwości uczniów z dysfunkcjami znajduje się w Procedurach organizowania i przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów dostępnych w każdej szkole i na stronach internetowych okręgowych komisji egzaminacyjnych i Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

Dla absolwentów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi przystępujących do egzaminu maturalnego dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej opracowuje szczegółową informację o sposobie dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu maturalnego do ich potrzeb i podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej CKE, nie później niż na 12 miesięcy przed terminem egzaminu maturalnego.

2. ZADANIA NA SPRAWDZIANIE I EGZAMINACH

2.1 Standardy wymagań będące podstawą przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów

Słowo standard oznacza przyjęty, akceptowany lub pożądany wzorzec (normę), do którego będzie się porównywać. Na jego podstawie może być dokonany osąd lub ocena, np. osiągnięć uczniów, wyników egzaminów, świadectw, nabytych kwalifikacji zawodowych czy posiadanych kompetencji do wykonywania pracy określonego rodzaju. Z drugiej strony – standard ma stanowić gwarancję, że oferowana „usługa edukacyjna” zostanie wykonana na oczekiwanym poziomie jakości.

Standardy wymagań egzaminacyjnych są normą (wzorcem) wiedzy i umiejętności na zakończenie poszczególnych etapów kształcenia ustaloną i ogłoszoną przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. **Stanowią one podstawę przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w całym kraju, niezależnie od tego jaki program nauczania realizowała dana szkoła.**

Standardy wymagań egzaminacyjnych są tak sformułowane, aby umożliwiły skonstruowanie zadań egzaminacyjnych. Są one niezbędne zarówno dla autorów zadań egzaminacyjnych jak i dla tych, którzy przygotowują schemat oceniania pracy ucznia. Ustala się je po to, aby zapewnić te same wymagania w całym kraju i aby mierzenie osiągnięć uniezależnić od tego, kto je ocenia.

Ogólnokrajowe projekty standardów wymagań przygotowuje Centralna Komisja Egzaminacyjna. W tym celu do każdego z egzaminów powołuje zespoły, w skład których wchodzi pracownicy naukowcy, nauczyciele, doradcy metodyczni, konstruktorzy zadań sprawdzających (testów przedmiotowych, egzaminów) i inni nauczyciele zaznajomieni z pomiarem dydaktycznym, a w przypadku egzaminu zawodowych przede wszystkim pracodawcy. Efekty pracy tych zespołów poddawane są szerokiej konsultacji w środowisku nauczycielskim i naukowym. Następnie przedstawione ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania, który podejmuje ostateczne decyzje w tej sprawie.

Zatwierdzone przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania standardy wymagań będące podstawą przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów zawarte są w:

- rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 2001 r. w sprawie *standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów* (DzU nr 92, poz. 1020 i z 2003 r. nr 90, poz. 846);
- rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 3 lutego 2003 r. w sprawie *standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe* (DzU nr 49, poz. 411 i z 2005 r. nr 66, poz. 580).

W tym miejscu warto zaznaczyć, że standardy wymagań egzaminacyjnych nie są ustalone raz na zawsze. Mogą się one zmieniać, np. w przypadku zmian wprowadzanych w podstawach programowych. W przypadku każdej zmiany standardów są one publikowane w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, a informacja szczegółowa o wymaganiach wynikających z owych standardów podawana jest w informatorach, które są ogłaszane każdego roku.

Standardy wymagań egzaminacyjnych są podstawą do opracowania zadań egzaminacyjnych.

2.2 Rodzaje zadań egzaminacyjnych i ich charakterystyka

Egzaminy zewnętrzne przeprowadzane są w formie testu.

Najmniejszą względnie niezależną częścią testu jest zadanie testowe.

Wyróżnia się następujące rodzaje zadań testowych: zadania otwarte, zadania zamknięte i zadania praktyczne.

TYPOLOGIA PISEMNYCH ZADAŃ TESTOWYCH (wg Bolesława Niemierki)

Zadania testowe		
Rodzaj	Forma	Typ
OTWARTE	rozszerzonej odpowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> czynności słowne czynności na symbolach
	krótkiej odpowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> odpowiedź pojedyncza wyliczanie
	z luką	<ul style="list-style-type: none"> uzupełnianie korekta
ZAMKNIĘTE	na dobieranie	<ul style="list-style-type: none"> przyporządkowanie klasyfikacja uporządkowanie
	wielokrotnego wyboru	<ul style="list-style-type: none"> jedna odpowiedź prawdziwa jedna odpowiedź fałszywa najlepsza odpowiedź zmienna liczba prawidłowych odpowiedzi
	prawda-falsz	<ul style="list-style-type: none"> wybór alternatywny wybór skalowany

zadanie otwarte to takie, które wymaga samodzielnego sformułowania odpowiedzi; różni się zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania rozszerzonej odpowiedzi i zadania z luką.

zadanie krótkiej odpowiedzi - rodzaj zadania otwartego wymagającego udzielenia zwięzłej odpowiedzi w postaci jednego słowa, liczby, symbolu, zdania (lub kilku zdań), wyrażenia matematycznego, prostego rysunku, wyliczenia elementów itp.

zadanie rozszerzonej odpowiedzi - rodzaj zadania otwartego wymagającego rozwiniętej, wieloelementowej i odpowiednio uporządkowanej odpowiedzi w postaci słownej (np. wypracowania), złożonych wyrażen matematyczno-fizycznych, reakcji chemicznych, schematów, procesów itp.; do tej grupy zadań zalicza się zarówno zadania pisemne jak i wypowiedzi ustne.

zadanie z luką - rodzaj zadania otwartego wymagającego wstawienia w pozostawioną przez konstruktora lukę pojęcia, związku wyrazowego, liczby itp.

zadanie zamknięte to zadanie wymagające wybrania jednej (rzadziej kilku) z gotowych odpowiedzi; różni się zadania zamknięte wielokrotnego wyboru, zadania na dobieranie i zadania typu prawda-falsz.

zadanie wyboru wielokrotnego - rodzaj zadania zamkniętego wymagającego wybrania jednej lub większej liczby odpowiedzi spośród kilku podanych w zadaniu; odpowiedziami

mogą być wyrazy, zdania, zwroty, wyrażenia matematyczne, symbole fizyko-chemiczne, rysunki, itp.

zadanie na dobieranie - rodzaj zadania zamkniętego wymagającego poprawnego zestawienia ze sobą dwóch informacji (najczęściej pojęć, definicji, liczb itp.).

zadanie typu prawda – fałsz - rodzaj zadania zamkniętego, którego rozwiązanie polega na rozstrzygnięciu, czy zawarte w nim twierdzenie jest prawdziwe, czy fałszywe lub czy spełnia ono określone kryterium, np. poprawności.

zadanie praktyczne jest zadaniem testowym wymagającym celowego oddziaływania na otaczający świat materialny; przynosi wynik, czyli produkt, który może być oceniany osobno lub, w przypadku bardziej złożonych czynności, łącznie z zarejestrowanym przebiegiem, to jest procesem działania praktycznego; produkt pozbawiony wartości rynkowej nazywamy wytworem działania (B. Niemierny, „Pomiar wyników kształcenia” WSiP Warszawa 1999)

Każde z wyżej wymienionych zadań ma zarówno zalety jak i wady. Krótka charakterystyka każdego typu zadań zawarta jest w tabeli poniżej.

ZALETY I WADY ZADAŃ TESTOWYCH OTWARTYCH I ZAMKNIĘTYCH

	Zadania zamknięte	Zadania otwarte
ZALETY	<ul style="list-style-type: none"> • wdrażanie do podejmowania decyzji • szeroki zakres zastosowań • sprawność pomiarowa • udzielanie odpowiedzi zajmuje mało czasu • obiektywne punktowanie wyników • punktowanie zadań zajmuje mało czasu (zadania może sprawdzać czytelnik) • prostsza analiza wyników • łatwa konstrukcja klucza punktowania 	<ul style="list-style-type: none"> • niepodatność na zgadywanie odpowiedzi • sprawdzają kreatywność zdającego • pozwalają na samodzielność pracy i swobodę wypowiedzi • pokazują tok pracy ucznia • wymagają poprawnego stosowania zwrotów i wyrażenia typowych dla danego przedmiotu • łatwość konstrukcji
WADY	<ul style="list-style-type: none"> • niemożność tworzenia syntez przez uczniów, samodzielnego formułowania hipotez, projektowania eksperymentów, wyrażania własnych opinii • fałszywy obraz świata i wiedzy ludzkiej jako zamkniętych systemów o stałych czytelnych prawidłowościach • przewaga form zadań nad treścią • podatność na zgadywanie • trudność konstruowania 	<ul style="list-style-type: none"> • trudność w obiektywnej ocenie zadań • udzielanie odpowiedzi zajmuje dużo czasu • słaba reprezentacja treści nauczania (liczba zadań jest zwykle niewielka) • trudna konstrukcja modelu oceniania • czasochłonny proces sprawdzania i oceniania • czasochłonna analiza • trudna interpretacja wyników

3. ZADANIA I OBOWIĄZKI EGZAMINATORA. ETYCZNE I MORALNE ASPEKTY EGZAMINOWANIA

3.1 Zadania i obowiązki egzaminatora wynikające z aktualnych przepisów i procedur

Zadania i zachowanie egzaminatora wynikają z:

- **rozporządzenia** Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (DzU nr 199, poz. 2046 z późniejszymi zmianami) oraz
- **procedur** przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminu, opracowanych wspólnie przez Centralną Komisję Egzaminacyjną i okręgowe komisje egzaminacyjne.

Podstawowym zadaniem każdego egzaminatora jest ocenianie **zgodnie z ustalonymi, jednolitymi w całym kraju kryteriami**:

- zadań otwartych zamieszczonych w arkuszach egzaminacyjnych sprawdzianu oraz egzaminów,
- wypowiedzi ustnych zdających – podczas egzaminu maturalnego i zawodowego,
- zadań praktycznych – w przypadku egzaminu zawodowego.

Aby prace pisemne, wypowiedzi ustne czy wykonane zadanie praktyczne były oceniane w sposób porównywalny i zgodny z ustalonymi kryteriami niezbędne jest odpowiednie przygotowanie egzaminatorów. Dlatego egzaminatorzy muszą uczestniczyć w okresowych szkoleniach organizowanych przez okręgowe komisje egzaminacyjne.

3.2 Etyczne i moralne aspekty egzaminowania

Etyka jest dziedziną filozofii zajmującą się definiowaniem pojęć dobra i zła oraz ustalaniem zasad właściwego życia i zasad, którymi należy się kierować, aby osiągnąć ideał właściwego życia.

Niekiedy, w języku potocznym, pojęcia „etyka” i „moralność” funkcjonują zamiennie. Współcześnie jednak, filozofowie odróżniają te pojęcia, i na ogół przez etykę rozumieją naukę o moralności, a przez moralność zespół wartości, norm, zasad, reguł, zakazów i nakazów oraz struktur poznawczych sterujących życie społeczne oraz postawy indywidualne wobec siebie, innych, otoczenia bliższego i dalszego.

Etyka zawodowa to zespół norm i ocen moralnych związanych z pełnieniem określonej funkcji zawodowej i uznanych oficjalnie za obowiązujące w danym środowisku zawodowym.

Pojęcie „etyki zawodowej” odnosi się do zawodów „legalnych”, tzn. społecznie wartościowanych pozytywnie, chociaż B. Russell twierdził, że „Wszystkie organizacje mają dekalog moralny – nawet załoga pirackiego statku”.

Zasada etyczna określa, jakie zachowania należy uznać za powinność w danej sytuacji. Powinność ta wynika z określonego obowiązku.

Obowiązek oznacza to, za co człowiek jest odpowiedzialny w świetle odpowiednich norm funkcjonujących w społeczeństwie i regulujących daną dziedzinę życia. Obowiązek zawsze jest oznaczony:

- podmiotowo – kogo dany obowiązek obciąża,
- przedmiotowo – czego dany obowiązek dotyczy (jaka jest treść obowiązku, jakie zachowanie jest odpowiednie w danych okolicznościach).

Powinności (obowiązki) moralne przedstawicieli wielu zawodów wyznaczone są przez kodeksy. Kodeksy etyczne zawierające uporządkowany zestaw norm (zakazy, nakazy, zalecenia) i stanowiące o etycznej specyfice zawodu określa się często mianem kodeksów deontologicznych, a samą etykę zawodową – deontologią (najczęściej przy okazji etyki zawodowej lekarskiej).

Deontologia to dosłownie „nauka o obowiązkach”, „nauka o powinnościach”.

Osobliwości etyki zawodowej nie można sprowadzać jedynie do przekładu ogólnych reguł moralnych na język reguł bardziej konkretnych, dotyczących zachowania się przedstawicieli poszczególnych zawodów w charakterystycznych dla ich pracy sytuacjach. Swoistość etyki zawodowej polega również na tym, że uznawane społecznie wartości i postulaty moralne (istniejące w każdym systemie moralności zawodowej) znajdują odrębną, właściwą dla danej grupy zawodowej hierarchizację. Następuje więc zmiana w hierarchii ważności poszczególnych dyrektyw, postulatów, przesunięcie akcentów z punktu widzenia specyfiki danego zawodu.

Kluczowym problemem etycznym jest problem wyboru.

Etyki zawodowe przybliżają kryteria właściwego wyboru w sytuacjach problematycznych etycznie. Określenie tych kryteriów dokonuje się przez zdefiniowanie obowiązków spoczywających na osobach pełniących daną funkcję oraz określenie zakresu odpowiedzialności za wykonanie powierzonych obowiązków.

Egzaminatora powinny charakteryzować:

- umiejętność spostrzegania istotnych faktów,
- umiejętność wiązania teorii z praktyką,
- umiejętność organizowania pracy,
- uczciwość,
- rzetelność,
- odpowiedzialność,
- sprawiedliwość,
- punktualność,
- profesjonalizm,
- dokładność,
- umiejętność pracy w zespole.

Profesjonalizm pracy egzaminatora

Profesjonalizm rozumiany jest jako uprawianie zawodowo jakiejś sztuki, dyscypliny. Jeżeli potraktować egzaminatora jako człowieka zawodowo zajmującego się egzaminowaniem, należy akcentować jego ciągłe doskonalenie się, wzbogacanie swojej profesji. Rozbudzenie potrzeby permanentnego uczenia się, łączenia różnych obszarów umiejętności jest jednym z ważniejszych celów całego kursu dla kandydatów na egzaminatorów.

Pojęcie **rzetelności** wymaga doprecyzowania, ponieważ występuje jako pojęcie pomiarowe oraz etyczne.

Rzetelność w ujęciu pomiarowym	Rzetelność w ujęciu etycznym
„Rzetelność punktującego”, „obiektywizm punktowania”, „dokładne punktowanie” - określenia stosowane synonimicznie, rozumiane jako punktowanie zadań, określone kluczem lub schematem punktowania i niezależne od osoby punktującego. Rzetelność pomiaru natomiast jest „konsekwencją, z jaką daje on pewne wyniki, to jest powtarzalnością wyników pomiaru w określonych warunkach”. (Niemierko, 1999)	Jedną z zasad cenionych w deontologii jest zasada rzetelności. Przypisuje się jej wartość nie tylko metodologiczną, ale i walor moralny. Nauczyciel (egzaminator) musi posiadać wysokie kompetencje zawodowe i nie wykroczyć poza obszar swojej wiedzy specjalistycznej. Spełnienie wymogu rzetelności „wymaga również poczucia wolności, która może być pojmowana jako nieuleganie naciskom, wpływom, dokonywanie wyborów niezależnie od sympatii lub antypatii. Zachowanie wolności prowadzi do obiektywizmu.

PUŁAPKI OCENIANIA

Każdy egzaminator musi sobie zdawać sprawę z tego, iż oceny dokonywane przez tego samego nauczyciela podlegają zmianom w czasie (na podstawie książki T. Tyszki „Psychologiczne pułapki oceniania i podejmowania decyzji”). Najczęściej popełniane błędy to:

- **błąd tendencji centralnej**

słabe wykorzystanie krańcowych ocen na skali, a tym samym przesuwanie się wszystkich ocen w kierunku jej środka; bierze się ona z pewnej ostrożności ocenającego przed popełnieniem zbyt dużego błędu

- **efekt kontrastu**

uczniowie otrzymują oceny zawyżone, jeśli ich prace występują po pracach bardzo słabych, a zaniżone, jeśli poprzedzały je prace bardzo dobre

- **efekt pierwszeństwa**

przecenianie pierwszych informacji np. surowiej oceniamy błędy pojawiające się na początku niż na końcu wypracowania

- **efekt świeżości**

przecenianie końcowego fragmentu odpowiedzi

- **efekt aureoli**

przenoszenie ocen z jednych zadań na inne, jeśli jakaś część pracy została oceniona pozytywnie, to mamy skłonność przypisywania pozytywnej oceny następnym częściom zadania

- **widzenie świata przez różowe, bądź przeciwne, czarne okulary**

ludzie w dobrym nastroju wyżej oceniają niż osoby w złym nastroju

LISTA CECH PRACY EGZAMINATORA BĘDĄCYCH POTENCJALNYM ŹRÓDŁEM STRESU

Tadeusz Czeżowski, „Przemówienie na uroczystości dnia 21 marca 1970 w auli Uniwersytetu Toruńskiego” (fragment)

Rodzaje cech	Czynniki mogące powodować stres
A. Cechy związane z wykonywanym przez egzaminatora zadaniem	1 wymagana długotrwała koncentracja* 2 powtarzanie prostych czynności, monotonia 3 co chwilę coś nowego 4 zaskakiwanie metodą rozwiązania zadania
B. Cechy wynikające z organizacji pracy egzaminatora	5 narzucone z góry tempo pracy 6 presja czasu 7 konflikt roli 8 ciągłe zmiany 9 niezastępowalność 10 przeciążenie roli 11 potrzeba dostosowania się 12 brak pewności zatrudnienia 13 organizacyjne ograniczenia w pracy
C. Cechy wynikające z konieczności interakcji z ludźmi	14 możliwość rywalizacji 15 potrzeba kooperacji, kompromisów 16 możliwość konfliktu z osobami z zewnątrz
D. Psychologiczne cechy pracy wynikające z relacji do potrzeb i preferencji egzaminatora	17 prestiż społeczny 18 odpowiedzialność 19 dylematy moralne
E. Cechy pracy wywołujące zakłócenia w relacji praca – dom	20 dyspozycyjność 21 nieobecność w domu 22 system zatrudnienia 23 zabieranie pracy do domu 24 czasowy, negatywny wpływ pracy na sytuację rodzinną
F. Fizyczne warunki pracy	25 utrudniające, przez co wymagają dodatkowej mobilizacji organizmu (oświetlenie, niewygodna pozycja itp.)

* Obserwacja zadania egzaminacyjnego w etapie praktycznym egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe może trwać nawet 3 godziny zegarowe!

OPISY PRZYPADKÓW

(MATERIAŁ NA ZAJĘCIA WARSZTATOWE LUB DO PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ)

1. Przedstawione niżej opisy sytuacji, dotyczą egzaminatorów sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego oraz maturalnego i egzaminu zawodowego dla absolwentów techników. Powinny stać się źródłem refleksji kandydata na egzaminatora oraz zaczynem dyskusji o kodeksie moralnym egzaminatora.

PRESJA

Jesteś egzaminatorem. Otrzymałeś do sprawdzenia i oceny 100 prac. Twój przełożony koniecznie chce się dowiedzieć, z jakiej szkoły są uczniowie, których prace masz sprawdzić. Prośby są coraz bardziej natarczywe. Odczytujesz w nich obietnice korzyści, jeśli przekażesz te informacje. Zauważasz też sugerowane, w przypadku odmowy, zagrożenia twego bezpieczeństwa zawodowego. Co robisz?

Tematy dyskusji:

- *tajemnica służbowa,*
- *odpowiedzialność egzaminatora.*

Problemy do rozwiązania:

- *jak nie poddawać się presji ?*
- *jakich argumentów używać w rozmowie z osobą wywierającą presję?*
- *jak być asertywnym?*

NIEPEWNOŚĆ

Zadanie nr 5 ucznia o kodzie 0376332 jest bardzo ciekawie rozwiązane. Zadanie dotyczy tematyki, w której nigdy nie czułeś się dobrze. Twoim zdaniem jest proste, ale jednak masz wątpliwości co do jakości rozwiązania. Nie chcesz nikomu ujawnić swojej niepewności. Ale decyzję musisz podjąć. Czas płynie. Co robisz?

Tematy dyskusji:

- *kompetencje egzaminatora,*
- *podejmowanie decyzji.*

Problemy do rozwiązania:

- *jak i do kogo otwarcie mówić o sytuacjach niepewności, jak korzystać z rad innych?*

BRAKUJĄCE CZĘŚCI PRACY

Sprawdzasz już dwudziestą drugą pracę. Idzie ci nieźle. Ale, okazuje się, że w arkuszu brak jednej kartki. Na pewno? Niestety, tak. Zaczynasz szukać brakującej kartki. Nie znajdujesz. Pracę na razie odkładasz. W pracy dwudziestej ósmej zdarza się to samo. No, teraz przeglądasz wszystkie prace. Znajdujesz jeszcze dwie z brakującymi kartkami. Co robisz?

Tematy dyskusji:

- *znaczenie procedur pracy egzaminatora.*

Problemy do rozwiązania:

- *jak zapobiec takiej sytuacji?*

POPRAWKI

Zauważasz, że na arkuszu ucznia znajdują się poprawki naniesione przez osobę trzecią (prawdopodobnie w którejś ze szkół tuż po egzaminie nauczyciel zielonym długopisem oznaczył kółkiem poprawki ucznia). Co robisz?

Tematy dyskusji:

- *znajomość regulaminu przeprowadzania egzaminów.*

Problemy do rozwiązania:

- *jak współpracować z przewodniczącym zespołu egzaminatorów?*

BRUDNOPIS

W jednej z prac uczeń nie przepisał zadania z brudnopisu, bo nie zdążył. Instrukcja egzaminacyjna przewidywała, że pisać można wyłącznie na arkuszu egzaminacyjnym. Co robisz?

Tematy dyskusji:

- *znajomość regulaminów egzaminów.*

Problemy do rozwiązania:

- *jak nie "skrzywdzić" ucznia w sytuacjach odstępstw od regulaminu i instrukcji?*

NIECZYTELNA PRACA

Jesteś już zmęczony, to już piętnasty arkusz dzisiaj. Postanawiasz jednak jeszcze poprawić. Łatwo powiedzieć. Od pierwszego zdania tekst jest prawie nieczytelny. A uczeń pisał dużo i do tego małymi literkami. Odłożyć na jutro? Przeczytać "na wrywki", odesłać pracę jako nieczytelną...?

Co robisz?

Tematy dyskusji:

- *odpowiedzialność egzaminatora.*

Problem do rozwiązania:

- *jak współpracować z kierownikiem zespołu egzaminatorów?*

ZNAJOMI

Tak się złożyło, że wybrałeś się na imieniny twego przyjaciela. Rozmowa – naturalnie – była także o aktualnie trwających egzaminach. Zaczynasz się wypowiadać. Inni słyszą, że dobrze się w tym orientujesz. W pewnym momencie twój przyjaciel prosi cię na bok. Wiesz, masz pracę córki mojej kuzynki. Chyba nie poszło jej zbyt dobrze. Zrób coś. Pamiętaj, jak twój Marek zdawał parę lat temu do liceum?

Co robisz?

Tematy dyskusji:

- *asertywność egzaminatora,*
- *odpowiedzialność,*
- *uczciwość,*
- *tajemnica służbowa.*

Problem do rozwiązania:

- *jak kształtować odporność na presję?*

PRZEPISYWANIE

Nie do wiary. Przecież czytam swój tekst, kiedyś podyktowałem uczniom, a potem sprzedałem marnemu wydawnictwu. Jednak nie jest najlepszy. No, ale faktem jest, że uczeń go znał i niemal dosłownie go wykorzystał. Zgłosić to, czy nie? Przecież nikt oprócz mnie nie jest w stanie wykryć przepisywania.

Co robisz?

Tematy dyskusji:

- *uczciwość,*
- *odpowiedzialność egzaminatora*

ŹLE POLICZONE PUNKTY

Olśniło mnie przy przedostatniej pracy. Nie uznawałem dobrego pomysłu około połowy uczniów. A powinienem przyznać dwa punkty. Tymczasem 80 sprawdzonych i ocenionych prac wysłałem już do komisji. Napisać im o błędzie? A jak mi podziękują za współpracę? Co zrobisz?

Tematy dyskusji:

- *rozumienie i stosowanie kryteriów oceniania,*
- *uczciwość egzaminatora.*

2. Przedstawione niżej opisy sytuacji, dotyczą egzaminatorów egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych i szkół policealnych kształcących w tych samych zawodach, w których kształcą zasadnicze szkoły zawodowe. Powinny stać się źródłem refleksji kandydata na egzaminatora oraz zaczynem dyskusji o kodeksie moralnym egzaminatora.

WYRZUT SUMIENIA

W czasie trwania egzaminu „jakieś wydarzenie” rozprasza uwagę egzaminatora tak, że nie był on w stanie zaobserwować kilku czynności wykonywanych przez zdających.

Tematy dyskusji:

- odpowiedzialność egzaminatora
- sumienność (rzetelność) egzaminatora
- radzenie sobie ze stanami emocjonalnymi

Problemy do rozwiązania:

- jak punktować w takim przypadku?

NIECZYTELNA PRACA

Jesteś już zmęczony, to już szósta godzina egzaminu. Musisz ocenić jeszcze jeden PLAN DZIAŁANIA. Od pierwszego zdania tekst jest prawie nieczytelny. A uczeń pisał dużo i do tego małymi literkami. Przeczytać “na wrywki”, jak punktować taką pracę...? Co robisz?

Tematy dyskusji:

- odpowiedzialność egzaminatora.

Problem do rozwiązania:

- jak współpracować z przewodniczącym zespołu egzaminatorów?
- jak punktować w takim przypadku?

„BRAKUJĄCE CZYNNOŚCI” LUB „CZYNNOŚCI NIEWYKONANE W OKREŚLONYM OBSZARZE”

Podczas organizowania stanowiska, zdający pominął pewne czynności – otrzymał „0” punktów. W trakcie egzaminu uzupełnił np. zestaw narzędzi lub materiałów.

Temat do dyskusji

- znaczenie procedur pracy egzaminatora,
- znaczenie kryteriów oceny wykonania czynności.

Problem do rozwiązania

czy egzaminator może nanosić poprawki w dokumentacji egzaminacyjnej?

- czy egzaminator może zmieniać punktację po zakończeniu pewnego obszaru etapu praktycznego np.: planowanie?

„PODEJMOWANIE DECYZJI O PRZERWANIU EGZAMINU”

W trakcie egzaminu w zawodzie monter instalacji gazowych zdający źle ocenił wyniki próby szczelności instalacji gazowej, a kolejne czynności wskazują, że chce przystąpić do regulacji płomienia palników kuchenki gazowej, co wymaga ich zapalenia. Jest to ostatnia czynność w obszarze wykonania, a wszystkie poprzednie wykonał prawidłowo.

Tematy do dyskusji:

- odpowiedzialność egzaminatora
- przestrzeganie procedur
- radzenie sobie ze stanami emocjonalnymi

Problem do rozwiązania:

- Czy należy przerwać egzamin?
- Jeżeli tak, to w którym momencie należy przerwać egzamin?

„KOMPETENCJE MERYTORYCZNE EGZAMINATORA”

Egzaminator przybywa na egzamin do upoważnionego ośrodka. W trakcie zapoznawania się z kartą obserwacji i stanowiskiem egzaminacyjnym stwierdza, że wyposażenie stanowiska i czynności zapisane w karcie obserwacji są mu nieznane.

Tematy do dyskusji:

- odpowiedzialność egzaminatora
- sumienność (rzetelność) egzaminatora

Problem do rozwiązania:

- Jak powinien zachować się egzaminator?

„BŁĄD W ZADANIU”

Jeden ze zdających w trakcie wykonywania zadania zauważa i zgłasza błąd, np. w recepturze podanej w zadaniu.

Tematy do dyskusji:

- znajomość procedur przeprowadzenia egzaminu
- umiejętność podejmowania decyzji

Problem do rozwiązania:

- Jak postąpić w takim przypadku?

PYTANIA O OBIEKTYWIZM

(ARKUSZ SAMOOCENY)

OBIEKTYWIZM OSOBISTY

1. Czy zadaję równie sprzyjające pytania uczniom o różnym stosunku do szkoły, od przedmiotu i do mnie samego jako nauczyciela?
2. Czy zadaję równie sprzyjające pytania dziewczętom i chłopcom?
3. Czy czekam jednakowo długo na odpowiedź i równie chętnie na nią naprowadzam?
4. Czy oceniam osiągnięcia ucznia zawsze po ochłonięciu z ewentualnego wzburzenia?
5. Czy oceniam wyłącznie to, co uczeń umie, a nie jego domniemany wkład pracy?
6. Czy skutecznie unikam traktowania oceny jako nagrody lub kary dla ucznia?

OBIEKTYWIZM PUNKTOWANY

7. Czy moje pytania, zadania i polecenia są zawsze jasne i jednoznaczne?
8. Czy mam własną dokładną odpowiedź na każde pytanie i zadanie?
9. Czy potrafię nie sugerować się autorem oceniając prace pisemne i wypowiedzi ustne?
10. Czy mam jakiś sposób na upewnianie się, że praca ucznia po raz drugi sprawdzana uzyskałaby tę samą ocenę?
11. Czy moje kryteria oceny prac i wypowiedzi uczniów są stałe?
12. Czy chętnie zastosowałbym dobrze skonstruowany sprawdzian osiągnięć ze ścisłym kluczem punktowania i normami ocen?

OBIEKTYWIZM DYDAKTYCZNY

13. Czy posługuję się, uzyskanym z zewnątrz lub własnym, opisem wymagań, jakie powinni spełniać uczniowie, by uzyskać poszczególne pozytywne oceny szkolne z mojego przedmiotu?
14. Czy uczniowie dokładnie znają moje wymagania?
15. Czy udaje mi się upewnić, że uczniowie rozumieją, co jest wymagane?
16. Czy kieruję się ustalonymi wymaganiami w formułowaniu pytań, budowaniu zadań i kierowaniu poleceń do uczniów?
17. Czy moi uczniowie są przekonani, że kieruję się ustalonymi wymaganiami?
18. Czy chętnie przyjmuję odwoływanie się uczniów do wcześniej ustalonych wymagań?
19. Czy dokładnie studiuję materiały programowe i stosuję testy innych autorów dla porównania zawartych w nich wymagań z własnymi wymaganiami?
20. Czy stosuję zasadę „niezmieniania zasad w toku gry” podczas sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów?

B. NIEMIERKO, *MIĘDZY OCENĄ SZKOLNĄ A DYDAKTYKĄ*, 1999

RACHUNEK SUMIENIA EGZAMINATORA

(MATERIAŁY OPRACOWANE PRZEZ GRUPY „0”)

1. Czy zadajesz sobie pytanie: „Dlaczego jestem egzaminatorem?”
2. Czy procedury egzaminacyjne są dla Ciebie kwestią nadrzędną i czy je w pełni akceptujesz?
3. Czy podczas sprawdzania prac nie wybiegasz poza model odpowiedzi i oceniania?
4. Czy unikasz wszelkich okoliczności, które mogą zakłócić obiektywizm sprawdzania?
5. Czy potrafisz oddalić od siebie problemy prywatne i zawodowe na tyle, by rzetelnie wypełniać obowiązki egzaminatora?
6. Czy pojawiające się dylematy moralne potrafisz rozstrzygnąć, przestrzegając zasad etyki?
7. Czy potrafisz współpracować z innymi egzaminatorami?
8. Czy jesteś bezstronny, a więc nie ulegasz naciskom z zewnątrz?
9. Czy masz poczucie odpowiedzialności za swoją pracę?
10. Czy po przeprowadzeniu tego rachunku sumienia chcesz jeszcze być egzaminatorem?

4. SŁOWNICZEK PODSTAWOWYCH TERMINÓW ZWIĄZANYCH Z OCENIANIEM ZEWNĘTRZNYM

aneks do świadectwa dojrzałości

Jest dokumentem, który otrzymuje zdający w przypadku podwyższenia wyniku egzaminu maturalnego w części ustnej bądź w części pisemnej z przedmiotów obowiązkowych lub zdania egzaminu maturalnego z przedmiotów dodatkowych.

arkusz dostosowany

Arkusz egzaminacyjny specjalnie skonstruowany dla uczniów o określonej dysfunkcji, przystosowany do tej dysfunkcji.

arkusz egzaminacyjny

Przygotowany dla zdającego zestaw zadań egzaminacyjnych z miejscami do udzielania odpowiedzi, kartą odpowiedzi do zadań zamkniętych oraz instrukcją dla ucznia – stanowi połączenie testu egzaminacyjnego z kartą odpowiedzi. Na pierwszej stronie znajduje się miejsce na wpisanie kodu ucznia, daty urodzenia lub numeru PESEL oraz na naklejkę z paskiem kodowym szkoły. Arkusze przygotowywane są w trzech wersjach: arkusz standardowy, arkusz standardowy dostosowany, arkusz dostosowany.

arkusz obserwacji

Jest dokumentem, który otrzymuje i wypełnia każdy egzaminator po odtajnieniu treści zadania egzaminacyjnego w czasie etapu praktycznego egzaminu zawodowego dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych i szkół policealnych prowadzących kształcenie w tych samych zawodach, w których kształcą zasadnicze szkoły zawodowe. Dla każdego zadania przygotowwany jest oddzielny arkusz obserwacji.

Arkusz obserwacji zawiera:

- określenie zawodu, z którego przeprowadzany jest egzamin,
- numer tematu i oznaczenie zadania,
- kod egzaminatora,
- datę egzaminu oraz godzinę rozpoczęcia i zakończenia egzaminu,
- miejsce na wpisanie nr PESEL dla trzech zdających (każdy egzaminator obserwuje i punktuje wykonywanie zadania przez trzech zdających),
- wykaz ocenianych czynności wraz z kryteriami ich wykonania oraz miejsce na wpisanie wyników obserwacji wykonania czynności przez zdających (maksymalnie dla trzech zdających); w miejsce to egzaminator wpisuje cyfrę 1, jeżeli oceniana czynność została wykonana zgodnie z kryterium lub cyfrę 0, w przeciwnym przypadku,
- miejsce na wpisanie ilości punktów dla każdego zdającego.

arkusz standardowy

Arkusz egzaminacyjny najczęściej stosowany podczas sprawdzianu i egzaminów, przeznaczony dla uczniów bez dysfunkcji oraz uczniów z dysleksją rozwojową.

arkusz standardowy dostosowany

Arkusz standardowy zaadaptowany do potrzeb psychofizycznych grup uczniów z niektórymi dysfunkcjami. Arkusze standardowe dostosowuje się dla uczniów niewidomych (arkusz standardowy przetransponowany na pismo brajlowskie) i dla uczniów słabo widzących (arkusz standardowy pisany jest powiększoną czcionką). W arkuszach tych modyfikacja może też dotyczyć niektórych poleceń, tak aby były one możliwe do wykonania przez uczniów niewidomych lub słabo widzących.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Instytucja powołana w 1999 r. przez Sejm RP na mocy Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Ma siedzibę w Warszawie. Do jej zadań należy:

- opracowywanie propozycji standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów oraz egzaminów, we współpracy w szczególności z zainteresowanymi ministrami, szkołami wyższymi, jednostkami badawczo-rozwojowymi, organizacjami pracodawców i samorządami zawodowymi,
- przygotowywanie pytań, zadań i testów oraz ich zestawów do przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów,
- opracowywanie, we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi, a w zakresie egzaminów zawodowych również z ministrami właściwymi dla zawodów, oraz ogłaszanie informatorów zawierających w szczególności opis zakresu sprawdzianu i egzaminów, przykładowe pytania, zadania i testy oraz kryteria ich oceniania,
- dokonywanie analizy wyników sprawdzianów i egzaminów, oraz składanie ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania corocznych sprawozdań o poziomie osiągnięć uczniów na poszczególnych etapach kształcenia,
- przygotowywanie i upowszechnianie programów doskonalenia nauczycieli w zakresie diagnozowania i oceniania,
- inspirowanie badań naukowych i innowacji w dziedzinie oceniania i egzaminowania,
- koordynowanie działalności okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz nadzorowanie ich prac związanych z opracowywaniem propozycji zestawów zadań, pytań i testów do sprawdzianu i egzaminów, a także nadzorowanie prac związanych z ich przeprowadzaniem, w tym ocenianiem przez okręgowe komisje egzaminacyjne prac egzaminacyjnych, w celu zapewnienia jednolitości i jakości działań wykonywanych przez okręgowe komisje egzaminacyjne oraz porównywalności wyników sprawdzianu i egzaminów.

dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe

Jest dokumentem, który potwierdza zdanie egzaminu zawodowego. Dyplom wydaje okręgowa komisja egzaminacyjna.

dysfunkcje uwzględniane przy egzaminach zewnętrznych

Przy przeprowadzaniu egzaminów zewnętrznych dostosowuje się warunki egzaminowania do możliwości uczniów z dysfunkcjami. Dostosowaniem objęte są następujące grupy uczniów: niesłyszący, słabo słyszący, niewidomi, słabo widzący, z upośledzeniem w stopniu lekkim (uczniowie z trudnościami w uczeniu się), z porażeniem mózgowym dziecięcym, z dysleksją (ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się), niepełnosprawni ruchowo i z przewlekłymi chorobami somatycznymi. Prawo do skorzystania z dostosowania warunków egzaminacyjnych mają uczniowie posiadający odpowiednią opinię lub orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej lub poradni specjalistycznej.

egzamin zewnętrzny

Egzamin przeprowadzony przez instytucję zewnętrzną względem szkoły, pod jej nadzorem, z wykorzystaniem opracowanych przez nią jednolitych wymagań (zadań egzaminacyjnych), kryteriów oceniania i zasad przeprowadzania egzaminu. Sprawdzany jest przez niezależnych od szkoły egzaminatorów. Jego istotę stanowi oddzielenie procesu sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów od procesu kształcenia, dzięki czemu możliwe jest uzyskanie porównywalnej i obiektywnej oceny poziomu osiągnięć zdających. W polskim systemie egzaminów zewnętrznych instytucjami zewnętrznymi odpowiedzialnymi za przygotowanie i przeprowadzenie egzaminów są Centralna Komisja Egzaminacyjna i okręgowe komisje egzaminacyjne.

Zewnętrzny system oceniania obejmuje:

- sprawdzian w szóstej klasie szkoły podstawowej
- egzamin w trzeciej klasie gimnazjum
- egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe (egzamin zawodowy)
- egzamin maturalny

egzaminator okręgowej komisji egzaminacyjnej

Egzaminatorem egzaminu zewnętrznego może być jedynie egzaminator okręgowej komisji egzaminacyjnej. Jest on jedyną osobą, która ma uprawnienia do oceniania prac egzaminacyjnych w ramach zewnętrznego systemu oceniania. Egzaminator jest wpisany do ewidencji egzaminatorów okręgowej komisji egzaminacyjnej i legitymuje się odpowiednim zaświadczeniem, w którym określone są uprawnienia egzaminatora (w zakresie którego egzaminu jest egzaminatorem) oraz jego numer ewidencyjny.

Egzaminatorem może być osoba, która:

- posiada kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela w szkole, z zakresu której jest przeprowadzany sprawdzian lub egzamin, albo jest nauczycielem akademickim specjalizującym się w dziedzinie związanej z zajęciami edukacyjnymi wchodzącymi w zakres odpowiednio sprawdzianu lub egzaminu,
- posiada, uzyskany w okresie 6 lat przed złożeniem wniosku o wpis do ewidencji, co najmniej trzyletni staż pracy dydaktycznej w szkole publicznej, szkole niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej, zakładzie kształcenia nauczycieli lub szkole wyższej albo co najmniej trzyletni staż pracy na stanowisku wymagającym kwalifikacji pedagogicznych w placówce doskonalenia nauczycieli, urzędzie organu administracji rządowej, kuratorium oświaty lub innej jednostce sprawującej nadzór pedagogiczny,
- ma pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z praw publicznych, nie toczy się przeciwko niej postępowanie karne lub dyscyplinarne, lub postępowanie o ubezwłasnowolnienie, nie była karana za przestępstwo popełnione umyślnie,
- ukończyła z wynikiem pozytywnym szkolenie dla kandydatów na egzaminatorów organizowane przez okręgową komisję egzaminacyjną, zakończone egzaminem ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania sprawdzianu i egzaminów.

Egzaminatorem egzaminu zawodowego może być również osoba, która:

- jest przedstawicielem pracodawcy lub organizacji pracodawców albo stowarzyszenia lub samorządu zawodowego,
- posiada kwalifikacje wymagane od instruktora praktycznej nauki zawodu oraz uzyskany w okresie ostatnich 6 lat przed złożeniem wniosku o wpis do ewidencji, co najmniej trzyletni staż pracy w zawodzie, w którym przeprowadzany jest egzamin,
- ma pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z praw publicznych, nie toczy się przeciwko niej postępowanie karne lub dyscyplinarne, lub postępowanie o ubezwłasnowolnienie, nie była karana za przestępstwo popełnione umyślnie,
- ukończyła z wynikiem pozytywnym szkolenie dla kandydatów na egzaminatorów organizowane przez okręgową komisję egzaminacyjną, zakończone egzaminem ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania sprawdzianu i egzaminów.

informatory o egzaminach

Są to publikacje książkowe, przeznaczone dla szerokiego grona odbiorców, przede wszystkim dla uczniów i nauczycieli, ale także dla rodziców i wszystkich zainteresowanych egzaminami. Zawierają opis zakresu sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, przykładowe pytania, zadania i testy oraz kryteria ich oceniania.

Informator to szczegółowy opis wymagań egzaminacyjnych z zakresu:

- umiejętności ponadprzedmiotowych - w przypadku sprawdzianu,
- wiadomości i umiejętności międzyprzedmiotowych z zakresu przedmiotów humanistycznych oraz matematyczno-przyrodniczych - w przypadku egzaminu gimnazjalnego,
- danego przedmiotu egzaminacyjnego - w przypadku egzaminu maturalnego,
- etapu pisemnego i praktycznego dla danego zawodu - w przypadku egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

karta obserwacji

To dokument, który wypełniany jest przez egzaminatorów po zakończeniu etapu praktycznego egzaminu dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, dla każdego ze zdających oddzielnie. Karta obserwacji zawiera:

- miejsce na wpisanie daty urodzenia zdającego,
- symbol cyfrowy zawodu,
- miejsce na PESEL zdającego,
- miejsce na wpisanie kodu zdającego,
- miejsce na naklejkę z kodem upoważnionej szkoły, placówki lub pracodawcy,
- tabele, w których każdy egzaminator koduje swój numer egzaminatora nadany przez OKE oraz wyniki obserwacji wykonania czynności przez zdających.

karta oceny

To dokument, który wypełniany jest przez egzaminatorów po sprawdzeniu i dokonaniu oceny pracy egzaminacyjnej (pracy wykonywanej w etapie praktycznym egzaminu zawodowego dla absolwentów techników, (techników uzupełniających oraz szkół policealnych prowadzących kształcenie w zawodach innych niż zawody, w których kształcą zarówno zasadnicze szkoły zawodowe, jak i szkoły policealne).

karta odpowiedzi

Końcowa (lub w przypadku egzaminu zawodowego w etapie pisemnym oddzielna) część arkusza egzaminacyjnego, na którą uczniowie nanoszą lub na której zaznaczają odpowiedzi do zadań zamkniętych. W przypadku niektórych grup dysfunkcyjnych (np. uczniowie słabo widzący, niewidomi) odpowiedzi uczniów przenoszą na kartę egzaminatorzy.

karta odpowiedzi w egzaminie zawodowym

Stanowi jedną stronę i zawiera:

- symbol cyfrowy zawodu i oznaczenie wersji arkusza egzaminacyjnego,
- miejsce na wpisanie numeru ewidencyjnego PESEL zdającego i zakodowanie go,
- miejsce na wpisanie daty urodzenia zdającego,
- tabele z numerami zadań odpowiadających części I oraz części II arkusza egzaminacyjnego z układem kratek A, B, C, D do zaznaczania odpowiedzi,
- miejsce na naklejkę z kodem ośrodka.

karta punktowania

Końcowa część arkusza egzaminacyjnego, na którą egzaminatorzy nanoszą lub na której zaznaczają punktację za poszczególne uczniowskie rozwiązania zadań.

kierownik ośrodka egzaminacyjnego

Kierownikiem ośrodka egzaminacyjnego jest:

- dyrektor upoważnionej do przeprowadzenia etapu praktycznego egzaminu zawodowego szkoły lub placówki

lub

- upoważniony do przeprowadzenia etapu praktycznego egzaminu zawodowego pracodawca albo wskazany przez niego i upoważniony przez okręgową komisję egzaminacyjną pracownik.

Kierownik ośrodka egzaminacyjnego odpowiada za organizację i przebieg etapu praktycznego egzaminu zawodowego w ośrodku egzaminacyjnym, a w szczególności:

- nadzoruje przygotowanie sal egzaminacyjnych, w tym przygotowanie wyposażenia stanowisk egzaminacyjnych i materiałów niezbędnych do wykonywania zadań egzaminacyjnych;
- zapewnia dostosowanie do wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy stanowisk egzaminacyjnych, w tym niezbędnych maszyn i urządzeń;
- sprawdza przygotowanie stanowisk egzaminacyjnych w dniu poprzedzającym dzień rozpoczęcia etapu praktycznego egzaminu zawodowego;
- zapewnia obecność w ośrodku egzaminacyjnym osób nadzorujących prawidłową pracę maszyn i urządzeń wykorzystywanych w czasie etapu praktycznego egzaminu zawodowego; osoby te nie wchodzi w skład odpowiednio zespołu egzaminacyjnego lub zespołu nadzorującego etap praktyczny.

o egzaminach w ustawie o systemie oświaty

W Artykule 9 ustawy zapisano:

1. Szkoły publiczne i niepubliczne dzielą się na następujące typy:

- 1) sześciolletnią szkołę podstawową, w której w ostatnim roku nauki przeprowadza się **sprawdzian**,
- 2) trzyletnie gimnazjum, w którym w ostatnim roku nauki przeprowadza się **egzamin**, dające możliwość dalszego kształcenia w szkołach, o których mowa w pkt 3 lit. a-d i h,
- 3) szkoły ponadgimnazjalne:
 - a) zasadnicze szkoły zawodowe o okresie nauczania nie krótszym niż 2 lata i nie dłuższym niż 3 lata, których ukończenie umożliwia uzyskanie **dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu**, a także dalsze kształcenie w szkołach wymienionych w lit. e i f,
 - b) trzyletnie licea ogólnokształcące, których ukończenie umożliwia uzyskanie **świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego**,
 - c) trzyletnie licea profilowane kształcące w profilach kształcenia ogólnozawodowego, których ukończenie umożliwia uzyskanie **świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego**,
 - d) czteroletnie technika, których ukończenie umożliwia uzyskanie **dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu**, a także umożliwiające uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
 - e) dwuletnie uzupełniające licea ogólnokształcące dla absolwentów szkół wymienionych w lit. a, których ukończenie umożliwia uzyskanie **świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego**,

- f) trzyletnie technika uzupełniająca dla absolwentów szkół wymienionych w lit. a, których ukończenie umożliwia uzyskanie **dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu**, a także umożliwiające uzyskanie **świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego**,
- g) szkoły policealne o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, których ukończenie umożliwia osobom posiadającym wykształcenie średnie, uzyskanie **dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu**.
- h) trzyletnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy, dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

obserwator egzaminu

Na sali, w której odbywa się sprawdzian lub odpowiedni egzamin oprócz zdających i członków zespołu nadzorującego lub egzaminacyjnego mogą być także obecni obserwatorzy. Obserwatorami egzaminu mogą być:

- delegowani pracownicy ministerstwa obsługującego ministra ds. oświaty i wychowania,
- delegowani przedstawiciele Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i komisji okręgowych,
- delegowani pracownicy ministerstw, obsługujących ministrów właściwych dla zawodów,
- delegowani przedstawiciele organu sprawującego nadzór pedagogiczny, organu prowadzącego szkołę, szkół wyższych i placówek doskonalenia nauczycieli, a w przypadku egzaminu zawodowego także delegowani przedstawiciele pracodawców, upoważnieni przez dyrektora komisji okręgowej.

okręgowe komisje egzaminacyjne

Okręgowe komisje egzaminacyjne to instytucje utworzone przez ministra edukacji narodowej w celu zorganizowania i przeprowadzenia egzaminów zewnętrznych na terenie podległym danej OKE. Podstawowe zadania okręgowych komisji egzaminacyjnych określone zostały w Ustawie o systemie oświaty.

Do zadań okręgowych komisji egzaminacyjnych należy w szczególności:

- przeprowadzanie sprawdzianów i egzaminów,
- przygotowywanie, w porozumieniu z Centralną Komisją Egzaminacyjną, propozycji pytań, zadań i testów oraz ich zestawów, do przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów,
- przygotowywanie, w porozumieniu z Centralną Komisją Egzaminacyjną, propozycji pytań, zadań i testów oraz kryteriów ich oceniania, do informatorów,
- analizowanie wyników sprawdzianów i egzaminów, oraz formułowanie wniosków,
- opracowywanie i przekazywanie sprawozdań z przeprowadzonych sprawdzianów i egzaminów, dyrektorom szkół, organom prowadzącym szkoły, kuratorom oświaty i Centralnej Komisji Egzaminacyjnej,
- szkolenie kandydatów na egzaminatorów i egzaminatorów,
- współpraca z innymi okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi oraz Centralną Komisją Egzaminacyjną,
- prowadzenie ewidencji egzaminatorów,
- współpraca z kuratorami oświaty właściwymi ze względu na zasięg terytorialny komisji, w sprawach związanych z przeprowadzaniem sprawdzianu i egzaminów, oraz doskonaleniem nauczycieli w zakresie diagnozowania, oceniania, egzaminowania i badania osiągnięć edukacyjnych uczniów.

ośrodek egzaminacyjny

Ośrodkiem egzaminacyjnym może być: szkoła, placówka kształcenia praktycznego, placówka kształcenia ustawicznego lub pracodawca, którzy mają upoważnienie dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej do zorganizowania etapu praktycznego egzaminu. Upoważnienie takie może uzyskać tylko taka placówka (szkoła, centrum kształcenia praktycznego, pracodawca), która:

- umożliwia przeprowadzenie etapu praktycznego obejmującego sprawdzenie praktycznych umiejętności z zakresu kwalifikacji w danym zawodzie;
- zapewnia warunki techniczne, w tym wyposażenie stanowisk do wykonywania zadań egzaminacyjnych, zgodnie ze standardami wymagań będącymi podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe;
- zapewnia warunki do samodzielnego wykonywania zadań egzaminacyjnych przez zdających, z uwzględnieniem bezpieczeństwa i higieny pracy, oraz warunki socjalne;
- zapewnia absolwentom, o specjalnych potrzebach edukacyjnych, przystąpienie do egzaminu zawodowego w warunkach i formie dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych;
- zapewnia zdającym pierwszą pomoc medyczną.

praca egzaminacyjna

Praca egzaminacyjna to opracowany projekt realizacji określonych prac lub opracowany projekt realizacji określonych prac i wykonanie określonej pracy lub prac na stanowisku egzaminacyjnym w czasie trwania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe dla absolwentów techników (techników uzupełniających oraz szkół policealnych prowadzących kształcenie w zawodach innych niż zawody, w których kształcą zarówno zasadnicze szkoły zawodowe, jak i szkoły policealne).

prawa i obowiązki zdającego

Prawa i obowiązki zdającego przystępującego do egzaminu zewnętrznego zawarte są w Rozporządzeniu o ocenianiu oraz w Procedurach organizowania i przeprowadzania odpowiednio sprawdzianu lub egzaminów.

procedury przeprowadzania egzaminów

Dokument ustalony przez dyrektorów OKE i CKE, przyjęty do stosowania podczas przygotowywania i przeprowadzania odpowiednio sprawdzianu lub egzaminów zewnętrznych. Jest swojego rodzaju regulaminem sprawdzianu lub egzaminu, który w sposób szczegółowy reguluje przebieg całego sprawdzianu bądź egzaminu, zadania przewodniczącego oraz członków szkolnego zespołu egzaminacyjnego a także zdających.

rozporządzenie o ocenianiu

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (DzU nr 199, poz. 2046 z późn. zm.).

Rozporządzenie dotyczy szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych i dotychczasowych szkół ponadpodstawowych dla dzieci i młodzieży oraz szkół dla dorosłych i reguluje następujące sprawy:

- ocenianie, klasyfikowanie i promowanie uczniów w szkołach dla dzieci i młodzieży;
- ocenianie, klasyfikowanie i promowanie słuchaczy w szkołach dla dorosłych;
- sprawdzian przeprowadzany w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej i egzamin przeprowadzany w ostatnim roku nauki w gimnazjum;
- egzamin maturalny;

- egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe;
- przepisy wspólne dla sprawdzianu i egzaminów;
- przepisy przejściowe i końcowe.

standardy wymagań egzaminacyjnych

Standardy wymagań egzaminacyjnych, a dokładnie standardy będące podstawą przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów to podstawowe dokumenty w oparciu, o które przeprowadzane są sprawdziany i egzaminy. Zawierają one zwięzłe opisy wymagań na poszczególnych etapach kształcenia, będące uszczegółowieniem zawartych w **podstawach programowych** osiągnięć wymaganych od uczniów na końcu danego etapu kształcenia. W oparciu o standardy przygotowywane są zadania egzaminacyjne.

Standardy ogłaszane są przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania mocą rozporządzenia.

suplement do dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe

Na wniosek absolwenta, do dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe dołącza się - Europass - Suplement do Dyplomu Potwierdzającego Kwalifikacje Zawodowe, sporządzony na podstawie opisu kwalifikacji absolwenta albo opisu zawodu, określonych w podstawie programowej kształcenia w danym zawodzie. Dokument ten określa zakres kompetencji osoby posiadającej dyplom zawodowy oraz ułatwia zrozumienie znaczenia dyplomu, opisuje umiejętności i uprawnienia posiadacza dyplomu, jest ściśle powiązany z zawodem (w danym kraju posiadacze określonego dyplomu otrzymują taki sam suplement), posiada taką samą strukturę we wszystkich krajach UE. Europass - Suplement do Dyplomu Potwierdzającego Kwalifikacje Zawodowe nie zastępuje oryginału dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, ani też nie uprawnia do formalnego uznania dyplomu przez instytucje w innych krajach, ale ułatwia posiadaczom poruszanie się po europejskim rynku pracy. Dyplomy i suplementy do dyplomów wydają okręgowe komisje egzaminacyjne.

ściągnięcie na egzaminie

W przypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych przez zdającego lub jeżeli zdający zakłóca prawidłowy przebieg sprawdzianu lub egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym, przerywa się sprawdzian lub egzamin tego zdającego i unieważnia go. Informację o przerwaniu i unieważnieniu sprawdzianu lub egzaminu zamieszcza się w protokołach.

Podobnie w przypadku stwierdzenia podczas sprawdzania niesamodzielnego wykonania pracy przez zdającego, dyrektor okręgowej komisji egzaminacyjnej, w porozumieniu z dyrektorem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, unieważnia sprawdzian lub egzamin tego zdającego.

Unieważnienie może dotyczyć:

- części humanistycznej lub matematyczno-przyrodniczej - w przypadku egzaminu gimnazjalnego,
- części ustnej lub pisemnej egzaminu z danego przedmiotu - w przypadku egzaminu maturalnego,
- etapu pisemnego lub praktycznego egzaminu - w przypadku egzaminu zawodowego.

świadectwo dojrzałości

Dokument wydany przez właściwą OKE, potwierdzający uzyskanie pozytywnego wyniku z ustnej i pisemnej części egzaminu maturalnego. Wyniki na świadectwie maturalnym podawane są w skali procentowej. Świadectwo zaopatrzone jest w okrągłą pieczęć OKE i podpis jej dyrektora.

terminy egzaminów

Egzaminy i sprawdzian przeprowadzane są w terminach ustalonych przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej:

- **sprawdzian i egzamin gimnazjalny - w kwietniu** (dla uczniów/słuchaczy, którzy z przyczyn losowych lub zdrowotnych nie przystąpili do sprawdzianu/egzaminu gimnazjalnego lub jego części dyrektor CKE ustala dodatkowy termin - nie później niż do 20 sierpnia danego roku)
- **egzamin maturalny - w okresie od maja do lipca** (dla absolwentów, którzy z przyczyn losowych lub zdrowotnych nie przystąpili do egzaminu maturalnego dyrektor CKE ustala dodatkowy termin. Informację o harmonogramie i miejscu egzaminu ogłasza w pierwszym tygodniu czerwca)
- **egzamin zawodowy - w okresie od czerwca do sierpnia** (dla absolwentów szkół, w których zajęcia dydaktyczno - wychowawcze kończą się w styczniu - **w okresie od stycznia do marca**)

Terminy egzaminów dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej ogłasza na stronie internetowej CKE: www.cke.edu.pl

wymagania egzaminacyjne

Patrz: standardy wymagań egzaminacyjnych

wyniki egzaminów

Wyniki egzaminów zawsze podawane są w punktach lub procentach, nie wystawia się ocen.

zadania egzaminacyjne

W arkuszach (zestawach) egzaminacyjnych zdający mogą mieć do rozwiązania następujące typy zadań testowych: zadania pisemne otwarte lub zamknięte i zadania praktyczne (w przypadku egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe).

zadanie otwarte

To takie, które wymaga samodzielnego sformułowania odpowiedzi. Rozróżnia się zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania z luką i zadania rozszerzonej odpowiedzi.

zadanie krótkiej odpowiedzi

Rodzaj zadania otwartego wymagającego od ucznia udzielenia zwięzłej odpowiedzi w postaci jednego słowa, liczby, symbolu, zdania (lub kilku zdań), wyrażenia matematycznego, prostego rysunku, wyliczenia elementów itp.

zadanie na dobieranie

Rodzaj zadania zamkniętego wymagającego od ucznia poprawnego zestawienia ze sobą dwóch informacji (najczęściej pojęć, definicji, liczb itp.).

zadanie praktyczne

W przypadku egzaminu zawodowego jest to zadanie sprawdzające praktyczne umiejętności z zakresu kwalifikacji w danym zawodzie. Jest ono tak skonstruowane, że pozwala określić (sprawdzić) poziom umiejętności praktycznych ujętych w standardzie wymagań egzaminacyjnych dla danego zawodu.

W przypadku egzaminu zawodowego dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych jest to zadanie wykonywane przez zdającego w warunkach rzeczywistego środowiska pracy lub w warunkach do niego zbliżonych. Polega ono na:

- zaplanowaniu przez zdającego operacji technologicznych, zabiegów i czynności niezbędnych do wykonania zadania i wypełnienie formularza Plan działania,
- zorganizowaniu stanowiska pracy,
- wykonaniu zadania egzaminacyjnego z zachowaniem przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy i przepisów ochrony przeciwpożarowej,

- zaprezentowaniu efektów wykonanego zadania z uwzględnieniem oceny ich jakości.

W przypadku egzaminu dla absolwentów techników zadanie praktyczne polega na:

- opracowaniu projektu realizacji określonych prac,
- albo opracowaniu projektu realizacji określonych prac i wykonaniu określonej pracy lub prac na stanowisku egzaminacyjnym wyposażonym zgodnie ze standardami wymagań będącymi podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w danym zawodzie.

zadanie rozszerzonej odpowiedzi

Rodzaj zadania otwartego wymagającego od ucznia rozwiniętej, wieloelementowej i odpowiednio uporządkowanej odpowiedzi w postaci słownej (np. wypracowania), złożonych wyrażeń matematyczno-fizycznych, reakcji chemicznych, schematów, procesów itp. Do tej grupy zadań zalicza się zarówno zadania pisemne jak i wypowiedzi ustne.

zadanie typu prawda – fałsz

Rodzaj zadania zamkniętego, którego rozwiązanie polega na rozstrzygnięciu, czy zawarte w nim twierdzenie jest prawdziwe, czy fałszywe lub czy spełnia ono określone kryterium np. poprawności.

zadanie wyboru wielokrotnego

Rodzaj zadania zamkniętego wymagającego od ucznia wybrania jednej lub większej liczby odpowiedzi spośród kilku podanych w zadaniu. Odpowiedziami mogą być wyrazy, zdania, zwroty, wyrażenia matematyczne, symbole fizyko-chemiczne, rysunki, itp.

zadanie z luką

Rodzaj zadania otwartego wymagającego od ucznia wstawienia w pozostawioną przez konstruktora lukę pojęcia, związku wyrazowego, liczby itp.

zadanie zamknięte

Zadanie wymagające wybrania jednej (rzadziej kilku) z gotowych odpowiedzi. Rozróżnia się zadania zamknięte wielokrotnego wyboru, zadania na dobieranie i zadania typu prawda-fałsz.

zaświadczenie o wynikach

Dokument wydawany przez właściwą OKE, potwierdzający przystąpienie do sprawdzianu/egzaminu gimnazjalnego, zawierający informacje o wynikach uzyskanych przez ucznia/słuchacza.

zwolnienia ze sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego

Laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych oraz laureaci konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim lub ponadwojewódzkim z zakresu jednego z grupy przedmiotów objętych sprawdzianem lub egzaminem gimnazjalnym, są zwolnieni odpowiednio ze sprawdzianu lub odpowiedniej części egzaminu gimnazjalnego, na podstawie zaświadczenia stwierdzającego uzyskanie tytułu odpowiednio laureata lub finalisty.

Zaświadczenie przedkłada się przewodniczącemu szkolnego zespołu egzaminacyjnego. Zwolnienie ze sprawdzianu lub z części egzaminu gimnazjalnego jest równoznaczne z uzyskaniem ze sprawdzianu lub odpowiedniej części egzaminu gimnazjalnego najwyższego wyniku.

Dyrektor okręgowej komisji egzaminacyjnej może również zwolnić ucznia (słuchacza) z obowiązku przystąpienia do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego w dwóch przypadkach:

1. na wniosek rodziców (prawnych opiekunów), zaopiniowany przez dyrektora szkoły, jeżeli uczeń z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim ze sprzężoną niepełnością, posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, nie rokuje kontynuowania nauki w szkole ponadgimnazjalnej,
2. na udokumentowany wniosek dyrektora szkoły, złożony w porozumieniu z rodzicami (prawnymi opiekunami) ucznia albo w porozumieniu ze słuchaczem, jeżeli zaistniał szczególny przypadek losowy lub zdrowotny, uniemożliwiający przystąpienie do sprawdzianu w terminie do dnia 20 sierpnia danego roku.

zwolnienia z egzaminu maturalnego

Laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych są zwolnieni z egzaminu maturalnego z danego przedmiotu na podstawie zaświadczenia stwierdzającego uzyskanie tytułu odpowiednio laureata lub finalisty. W przypadku absolwentów szkół lub oddziałów dwujęzycznych, którzy uzyskali tytuł laureata lub finalisty olimpiady przedmiotowej z przedmiotu nauczanego dwujęzycznie, zwolnienie z egzaminu maturalnego z danego przedmiotu nie obejmuje dodatkowych zadań egzaminacyjnych zdawanych w drugim języku nauczania.

Zaświadczenie przedkłada się przewodniczącemu szkolnego zespołu egzaminacyjnego.

Laureatom i finalistom olimpiad przedmiotowych uprawnienie wymienione wyżej przysługuje także wtedy, gdy przedmiot nie był objęty szkolnym planem nauczania danej szkoły.

W przypadku zwolnienia, na świadectwie dojrzałości zamiast wyniku egzaminu maturalnego z danego przedmiotu wpisuje się odpowiednio "zwolniony" albo "zwolniona" oraz zamieszcza się adnotację o posiadanym tytule laureata lub finalisty olimpiady przedmiotowej i uzyskaniu z egzaminu maturalnego z:

- 1) przedmiotów zdawanych w części ustnej - 100 % punktów w tej części;
- 2) języka obcego nowożytnego zdawanego w części ustnej - 100 % punktów w tej części odpowiednio na poziomie rozszerzonym albo poziomie szkół dwujęzycznych;
- 3) przedmiotów zdawanych w części pisemnej - 100 % punktów w tej części odpowiednio na poziomie podstawowym i rozszerzonym, poziomie rozszerzonym albo poziomie szkół dwujęzycznych.

Wykaz olimpiad przedmiotowych dyrektor CKE podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej: www.cke.edu.pl, nie później niż na 2 lata przed terminem egzaminu maturalnego.

zwolnienia z egzaminu zawodowego.

Laureaci i finaliści turniejów lub olimpiad tematycznych związanych z wybraną dziedziną wiedzy zawodowej są zwolnieni z etapu pisemnego egzaminu zawodowego na podstawie zaświadczenia stwierdzającego uzyskanie tytułu odpowiednio laureata lub finalisty. Zaświadczenie przedkłada się przewodniczącemu szkolnego zespołu nadzorującego.

Zwolnienie laureata lub finalisty turnieju lub olimpiady tematycznej z etapu pisemnego egzaminu zawodowego jest równoznaczne uzyskaniem z części pierwszej i z części drugiej etapu pisemnego egzaminu zawodowego najwyższego wyniku.

Na dyplomie potwierdzającym kwalifikacje zawodowe, w miejscach przeznaczonych na wpisanie wyników egzaminu zawodowego z części pierwszej i z części drugiej etapu pisemnego, wpisuje się „100”, oraz zamieszcza się adnotację o zwolnieniu z etapu pisemnego egzaminu zawodowego i posiadanym tytule laureata lub finalisty odpowiednio turnieju lub olimpiady tematycznej.

Wykaz turniejów i olimpiad tematycznych, uprawniających do zwolnienia, dyrektor CKE podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej: www.cke.edu.pl, nie później niż w czerwcu roku poprzedzającego rok, w którym jest przeprowadzany egzamin zawodowy.